БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад үнэн

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 138 (8970)
ИЮНИИН 14
ВОСКРЕСЕНИ
1959 он

Сэн 20 мүнгэн.

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Советскэ бүд нэхэгшэдэй эдэбхитэ ажал

Манай ороной бүд нэхэдэг промышленностиин предприятинууд жэл бүри хэдэн миллиард метр элдэб янзын бүд нэхэн гаргадаг. Долоон жэлэй турша соо бүд болон бэсаһа хунарай талаар арад зоной эрилтэмжые бүримүһэн хангаха гэһэн зорилго КПСС-эй XXI съезд табиһан байна. Тиигэжэ пумаажан, торгон болон нооһон бүд нилээд ехээр үйлэдбэрилэгдэдэг болохо

Советскэ бүд нэхэгшэд энэ түсэбые бэелүүлхын түлөө айхабтар урма зоригтойгоор тэмсэнэ. Фабрика болон комбинадуудта долоон жэлэй түсэбэй даабаринуудые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө эхилэгдэһэн социалистическэ мүрысөөн улам бүри үргэдэнэ. Олохон предприятинуудай хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд хахад жэлэйнгээ түсэбые КПСС-эй ЦК-гэй июниин Пленумэй нээгдэхэ үдэр хүрэтэр дүүргэхэ гэжэ шиидэнхэй.

Бүд нэхэгшэдэй түрүү коллективүүд ямар гол зорилго урдаа табиһаб гэхэдэ, мүнгэ болон эд зөөри хэмээд багаар гаргашалан, мүнөө байһан предприятинууд дээрээ бүд үргэнөөр, ехээр нэхэхые, үйлэдбэриин дотоодын арга боломжонуудые гүйсэд дүүрэнээр ашаглахые оролдоно. Хүдэлжэ байгаа предприятинуудые һэльбэн шэнэдхэһэнэй, үргэдхэһэнэй ашаар продукци ехээр үйлэдбэрилдэг болохо талаар КПСС-эй Владимирска обкомой, Владимирска совнархозой үүсхэлэй КПСС-эй ЦК-гэй һаяшаг тогтоогдоһон тогтоол соо энэ хүдэлөө нэхэгшэдэй тоодо Владимировска областиин бүд нэхэгшэд нэрлэгдэһэн байха юм. Мүнөө байһан үйлэдбэриин хүсые үргэдхэхэ талаар Владимирска областиинхидай дүй дүршэл промышленностиин бүхы салбаринуудта, тэрэ тоодо бүд нэхэдэг предприятинуудта айхабтар ехэ һайшаалтайгаар дэмжэгдээ.

Түхеэрэлгые үргэлжэ дээрэнь түргэлэй ёһоор һэльбэн шэнэдхэхэ, ажал ехэтэй хүдэлмэриие оньһожоруулха гэһэн үүсхэл элдэб үнгын бүд нэхэдэг Ивановска комбинадай коллектив гаргаба. Эндэ мүнөө хэдэн зуугаад машина болон станогууд шэнэдхэгдээ. Тэдэнэй бүтээсэнь нилээд ехээр дээшэлээ.

Гэбэшье детальнууд, прибор болон элдэб хэрэгсэлнүүдэй дуталдаһан дээрэһээ түхеэрэлгые һэльбэн шэнэдхэхэ хүдэлмэридэ һаад тотхор ушаруулагдана. Олохон совнархозууд машина бүтээдэг өөһэдынгөө заводуудта эдэ узел болон детальнуудые үйлэдбэрилхын тула байгаа арга боломжонуудые хэрэглэнэгүй.

Бүд нэхэдэг предприятинууд ажалай бүтээсые саашадань дээшэлүүлһэнэй ашаар бүд улам ехээр нэхэн гаргаха горьтой арга боломжотой. Илангаяа олон хүнэй хүдэлмэри элдэб хамһабариин ажалые оньһожоруулха тон шухала.

Бүд нэхэлгын промышленностиие техническэ талаарнь зэбсэгжүүлхын тула энэ долоон жэлэй турша соо машина бүтээдэг заводууд нэхэлгын болон бүд нэхэдэг түхеэрэлгые урдын долоон жэлэйхидэ бодол жэлдээ 3 дахин ехээр бүтээн гаргаха ёһотой.

Энэ долоон жэлэй турша соо бүд нэхэдэг предприятинууд бүд нэхэдэг автомат станогуудаар үргэнөөр зэбсэгжүүлэгдэхэ. Машина бүтээгшэдэй зорилго юуб гэхэдэ, бүд нэхэдэг үндэр бүтээсэтэй онгосогүй автомадуудые бүтээн гаргалгые ашаглаха хэрэг мүн болоно. Энээнэй ашаар мүнөө байһан талмай дээрэһээ нилээд ехэ продукци абтадаг болохо бшуу.

Үйлэдбэриие үргэдхэхэтэеэ хамта бүд нэхэгшэд технологиие нарижуулха, продукциин ассортимент болон шанарые һайжаруулха талаар горьтой хүдэлмэри хэхэ зэргэтэй. Предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд болон бүхы хүдэлмэрилэгшэд бүдэй шанарые оролдосотойгоор дээшэлүүлхэ, тэрэнэй үнгыень гоё һайхан болгохо, тэрэниие болбосоруулха тусхай аргануудые нэбтэрүүлхэ уялгатай. Иигэжэ үнгэгдэсэгүй, уһанда нэбтэрсэгүй, агшасагүй бүд гаргаха арга олгогдохо юм.

Түрүү коллективүүд болон үйлэдбэриин новаторнуудай дүй дүршэл, туйлалтанууд хадаа саашадаа туйлагдаха техническэ дэбжэлтын, ажалай бүтээсые дээшэлүүлгын, дотоодын арга боломжонуудые элсүүлгын барагдашагүй эшэ үндэһэн мүн болоно. Бүд нэхэдэг предприятинууд дээрэ коммунистическэ ажалай бригаданууд болон ударнигуудай хүдэлөөн улам үргэдэн дэлгэрнэ. Эндэ олохон гайхамшагта түрүүшүүл урган гараа, тэдэнэй үнэтэ үүсхэл хаа хаанагүй дэлгэрүүлэгдэнэ. Тэдэнэй тоодо Купавинска нарин сэмбын фабрикын мастерай туһалагша Мария Рожнева, Калининай нэрэмжэтэ Москвадахи нооһо ээрэлгын фабрикын бригадир Серафима Котова, Монинско камвольно комбинадай цехын начальник Михаил Капралов гэгшэд оролсоно. Вышневолоцко пумаажан бүд нэхэдэг комбинадай нооһо ээрэгшэдэй бригадир Валентина Гаганова һаяхан патриотическа үүсхэл гаргаһан байна. Ушар ёһо мэдэхэ байһанаа харуулан, энэ эхэнэр түрүү бригадаһаа гээгдэнги бригадада ошожо, богонихон болзор соо тэрэнээ түрүүшүүлэй зэргэдэ гаргаа. Валентина Гагановагай үүсхэл арадай ажахын айхабтар ехэ удхашанартай. Юуб гэхэдэ, гээгдэнги участогуудые түрүүшүүлэй зэргэдэ гаргалга үйлэдбэриие ехээр хүгжөөхэ горьтой арга боломжо болоно бшуу.

Үнэтэ үүсхэл бүхэн, шэнэ эдэбхи бүхэн бүхы хэмжээгээр дэмжэгдэхэ, олоной аша туһада хэрэглэгдэхэ ёһотой. Энэ асуудалые совнархозууд, бүд нэхэдэг предприятинуудай партийна болон профсоюзна организацинууд саг үргэлжэ, гүнзэгыгөөр эрхилжэ байха ёһотой.

Бүгэдэарадай социалистическэ мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, үйлэдбэриин дотоодын арга боломжонуудые элсүүлжэ, орондоо һайн шанартай, гоё һайхан бүд шадаал һаа ехээр үгэхын түлөө, совет хүнүүдэй ургажа байгаа эрилтые бүри һайнаар хангахын түлөө советскэ бүд нэхэгшэд тон ехэ оролдосотойгоор тэмсэжэ байна.

(«Правдын» июниин 13-най түрүү бэшэгһээ).

Кировоградска областьдо Ленинэй орден барюулагдаба

КИРОВОГРАД, июниин 11. (ТАСС). Хүдөө ажахын продуктнуудые ехээр абажа, амжалта туйлаһанай түлөө шагнагдаһан областьдо Ленинэй орден барюулгын дашарамдуулан. Украинын КП-гэй областной комитедэй, ажалшадай депутадуудай областной Соведэй нэгэдэмэл баярай заседани июниин 11-дэ болоо.

Областиие шагнаһан тухай СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ уншагдаба. СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй даалгабаряар КПСС-эй ЦК-гэй Президиумэй гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гэй секретарь Н. А. Мухитдинов суглаарагшадай нэрьемэ альгаташалган доро областиин түлөөлэгшэдтэ дээдэ хайра барюулба. КПУ-гэй обкомой нэгэдэхи секретарь Ф. И. Мартынов Кировоградай ажалшадай үмэнэһөө областиин хүртэһэн дээдэ хайрын түлөө Коммунистическэ партидаа, Советскэ правительстводаа баясхалан хүргөө.

Удаань КПСС-эй XX съездын нэрэмжэтэ тракторна бригадын бригадир Социалистическэ Ажалай хоёр дахин Герой А. В. Гиталов, Знаменска районой «Путь Ильича» колхозой звеньевой Е. А. Номержицкая, Семеновско-Головковско нүүрһэнэй разрезэй экскаваторщигуудай бригадир Социалистическэ Ажалай Герой Н. Т. Чирва, КПУ-гэй Одесскэ обкомой нэгэдэхи секретарь А. И. Федосеев, Башкирай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо С. Ф. Саитбатталов заседани дээрэ үгэ хэлэһэн байна.

Н. А. Мухитдинов заседанида хабаадагшадта халуунаар угтагдан үгэ хэлээ.

ГДР-эй партийно-правительственна делегаци Ригэһээ мордобо

РИГА, июниин 12. (ТАСС). Эндэ Германиин Демократическа Республикын партийно-правительственна делегаци советскэ Латвида дүрбэн үдэрэй турша соо айлшалжа байһанаа мүнөөдэр мордоо. Вальтер Ульбрихт, Ян Калнберзин Рижскэ аэродром дээрэ үгэ хэлэһэн байнад.

Июниин 12-ой үглөөгүүр самолёт агаарта дэгдэн гаража, Киев тээшэ шэглэн ниидэбэ.

ГДР-эй партийно-правительственна делегаци Киевтэ ерэбэ

КИЕВ, июниин 12. (ТАСС). СЕПГ-гэй ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь В. Ульбрихт, ГДР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ О. Гротеволь болон Германиин Демократическа Республикын партийно-правительственна делегациин бусад гэшүүд мүнөөдэр Ригэһээ Киевтэ ерээ.

Урда тээнь Киевтэ ерээд байһан КПСС-эй ЦК-гэй Президиумэй гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо Ф. Р. Козлов, КПСС-эй ЦК-гэй Президиумэй гэшүүндэ кандидат, Украинын КП-гэй ЦК-гэй нэгэдэхи секретарь Н. В. Подгорный, УССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. Г. Кальченко болон Украинын Коммунистическэ партиин, правительствын бусад хүтэлбэрилэгшэд, городой ажалшадай түлөөлэгшэд немец айлшадые аэродром дээрэ угтаһан байна.

КИЕВ, июниин 12. (ТАСС). Германиин Демократическа Республикын партийно-правительственна делегаци саг зуура амарһанайнгаа һүүлээр, Украинын Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй нэгэдэхи секретарь Н. В. Подгорныдэ, Украинын ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Д. С. Коротченкодо, республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. Т. Кальченкодо ерэжэ, хани ёһоной хөөрэлдөөн болоо.

Удаань делегациин гэшүүд хоёр бүлэг боложо таһараад, город соогуур ябажа эхилбэ. В. Ульбрихт түрүүтэй нэгэдэхи бүлэгынь Н. В. Подгорнытэй хамта ниислэл хотын дунда һургуулинуудай нэгэндэ ошобо.

О. Гротеволь түрүүтэй хоёрдохи бүлэгынь Киевэй политехническэ институтда ошоһон байна.

Партийно-правительственна делегациин гэшүүд үдэшэлэниинь Тарас Шевченкын нэрэмжэтэ гүрэнэй оперо, баледэй театрта ошожо, «Лесная песня» гэжэ балет харaa.

ЗУРУУД ХООРОНДОХИ ЭЛДҮҮРИЛГЫЕ НЭГЭШЬЕ ҮДЭРӨӨР ХОЖОМДОНГҮЙ ЭХИЛЭЕ!

Кукурузын ногоон квадрадууд гараба

Һүүлэй үедэ хэа хаанагүй ороһон хура бороон газарай хүрьһэ һайсахан шиигтүүлжэ, ургамал ногооной ургасада аятай зохид байба.

Мүнөө Кударын аймагай колхозуудай үргэн ехэ полинууд дээгүүр тарянай болон бусад ургамалнуудай ургаса пэгшыжэ гараад, газарайнгаа нюрууе хушажа эхилээ. Эдэ үдэрнүүдтэ аймагай алишье артельдэ ургаса харууһалгын хүдэлмэри үргэн далайсатайгаар ябуулагдана.

Эндэхи Кировэй нэрэмжэтэ колхоздо нүхэр И. Дампиловай хүтэлбэрилдэг звеногой кукурузашад 100 га газарайнгаа 70 гектарые ургасын гараагүйдэ 2 үдэр соо борнойлжо дүүргээд, һаяар тэрэнээ дахин борнойлжо, зурууд хоорондын элдүүрилгэ хэхэ, мүн нэмэлтэ тэжээл оруулхаар бэлдэжэ байна. Мүнөө тус звеногойхидой бүхы газартань кукурузын эшэ нэгэ жэгдээр бултайжа, тэгшэхэн квадрадууд харагдажа эхилээ. Тэрэшэлэн энэ артелиин 2-дохи комплексно бригадын кукурузашад (звеное даагша нүхэр С. Степанов) ургасын үшөө гараадүй байхада 20 га газарай шоройень зөөлэрүүлхэ, буртаг үбһыень усадхахын тула борнойлоо.

Гадна тус колхоздо сахарай свёклын поли дээрэ ургаса харууһалха хүдэлмэри ехээр хэгдэнэ. Эндэ дүршэл ехэтэй свёклошон Е. Андреевагай звеногой гэшүүд 8 га газарта свёклынгоо ургасын гаража байхада, зурууд хоорондохи шоройень зөөлэрүүлэн элдүүрилээ һэн. Тэдэнэр һаянай ургасынгаа үлүү эшэ набшаһые ходолжо, шэнгэрүүлжэ захалба.

Тиихэдэ аймагай Ранжуровай нэрэмжэтэ артельдэ кукурузын ургаса һайнаар гаража байна. Эндэ эрхим механизатор Б. Галдановай хүтэлбэрилдэг звеногой кукурузашадай оролдожо тариһанайнь ашаар бүхы газартань хайшаашье тэгшэ квадрадууд гараа.

Д. Болхоев,
манай корр.

РЕСПУБЛИКЫН ХҮДӨӨ АЖАХЫН ТҮРҮҮШҮҮЛҺЭЭ ЖЭШЭЭ АБАГТЫ

Гүрэндэ мяха, һү худалдаха хахад жэлэй, мүн үндэгэ худалдаха жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид дүүргэе

Агууехэ ород арадтай бурят арадай хүби заяагаа нэгэдүүлжэ анда нүхэд болоһоор 300 жэлэй ойн һайндэр болотор оройдоол 20-ёод хоног үлэбэ. Энэ ехэ һайндэрые республикымнай мал адуулагшад, һаалишад болон гахайшад, шубуушад эрхим бэлэгтэйгээр угтаха гээд эрмэлзэл ехэтэйгээр ажаллана. Гүрэндэ мяха, һү худалдаха хахад жэлэй, мүн үндэгэ худалдаха жэлэйнгээ түсэб дүүргээбди гэжэ мэдүүлһэн колхоз, совхозууд улам олошорно.

Үргэн тэнюун Бурят оронойнгоо Россин гүрэнтэй һайн дураараа нэгэдэһээр 300 жэлэй ойн һайндэрые Яруунын аймагай ажалшад эрхим бэлэгтэйгээр угтахань.

Эндэхи **«Знамя» колхоз** (түрүүлэгшэнь нүхэр **Фомин,** парторганизациин секретарь нүхэр **Убеев)** гүрэндэ үндэгэ худалдаха жэлэйнгээ түсэбые 131,8 процент дүүргэбэ. Колхозой гэшүүд энэ жэл гүрэндөө 10 мянга 500 үндэгэ тушааха гэһэн түсэбөө 3 мянга 341 үндэгөөр үлүүлэн дүүргээ. Тиигэжэ нёдондоной энэ үеынхидэ орходоо 9 мянга 241 үндэгэ олоор гүрэндөө худалдаһан байна. Мүнөө түсэбһөө гадуур гүрэндэ үндэгэ худалдалга үргэлжэлһөөр.

Тэрэшэлэн аймагай **«Путь социализма» колхозойхид** (түрүүлэгшэнь нүхэр **Цыдыпов,** партийна комитедэй секретарь нүхэр **Бахлаев)** гүрэндэ үндэгэ худалдаха жэлэйнгээ түсэбые 110 процент дүүргээбди гэжэ мэдүүлбэ. Эндэхид түсэбһөө гадуур 500 үндэгэ гүрэндөө худалдаа юм. Тиигэжэ нёдондо жэлэйхидэ орходоо 3073 үндэгэ олоор гүрэндөө худалдаа.

Гадна Мухаршэбэрэй аймагай **Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз** (түрүүлэгшэнь нүхэр **Матвеев,** парторганизациин секретарь нүхэр **Именохоев)** гүрэндэ үндэгэ худалдаха жэлэйнгээ түсэбые 256 процент дүүргэбэ. Эндэхид энэ жэл 63312 үндэгэ гүрэндөө худалдаха түсэбтэй байһан аад, 130215 үндэгэ худалдаа.

Алдарта 300 жэлэй ойн һайндэрые ажалай бэлэгээр угтаха гэһэн **Хориин Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозойхид** (түрүүлэгшэнь нүхэр **Баянов,** парторганизациин секретарь нүхэр **Дамбаев)** гүрэндэ үндэгэ худалдаха жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид дүүргэжэ, ехэхэн амжалта туйлаба. Эндэхид гүрэндөө 11 мянган 630 үндэгэ худалдаа юм.

Түрүү арга хэрэглэнэ

Хориин хониной совхоздо кукурузын таригдажа байха үедэ эндэхи механик нүхэр Жамсуев нютагайнгаа зондо нилээдгүй магтуулаа. Энэ нүхэр хэмжүүрэй проволокые тэгшэхэнээр хажуу тээшэнь болгохо гэһэн инженер Логвиной аргые шадамараар нэбтэрүүлээ юм. Тиигэжэ совхозой 4-дэхи фермын кукуруза ургуулха агрегат тарилгаяа тон зүбөөр хэһэн байна. Эндэ 165 гектарта тарилга хэгдэхэдээ гурбалжан углуутай түмэр дээрэ ролигуудые бүхэлһэн агрегат зохёон тааруулаа. Агрегадай начальник Будо-Базар Цынгуев, тракторист Ринчин-Цыдып Жигжитов гэгшэд һайн квадрадуудые гаргаһанайнгаа ашаар, мүнөө зурууд хоорондын элдүүрилгэ зүбөөр хэхэ аргатай болоод байна. Тарилга хэһэн газарта кукурузын ногоохон эшэнүүд бултайлдажа эхилээ. Тиихэтэйнь хамта нүхэр Цынгуевай агрегат зурууд хоорондын элдүүрилгэ хэжэ эхилхэеэ бэлдэжэ байна.

Зураг дээрэ: кукуруза тарилгада түрүү арга хэрэглэһэн механик Цыден Жамсуевич Жамсуев.

Ю. Сухаревай фото, текст.

ТҮРЭЛ ОРОН ДОТОРНАЙ

Долоон жэлэй даалгабариие нэгэ жэлээр урид дүүргэхэ

Свердловско экономическа административна районой промышленна предприятинуудай болон барилгануудай ажалшадай абаһан уялга тухай КПСС-эй ЦК-гэй тогтоолые Ленинградай хүдэлмэришэд һайшаан угтаба. Эндэхи машина бүтээгшэд долоон жэлэй даалгабариие болзорһоонь урид дүүргэхын тула шэнэ арга боломжо элирүүлнэ.

— Манай предприятиие мэргэжүүлээ һаа,—гэжэ Ижорско заводой главна инженер А. А. Любченко мэдүүлнэ,—долоон жэлэй туршада машина 8—10 дахин олоор бүтээхэ арга олдохо байна. Суглуулбариин цехүүдые шэнэдхэн һайжаруулһанай ашаар бидэнэр байгша ондо машина бүтээлгээ эрид дээшэлүүлжэ шадаабди. Энэ хүдэлмэриие түгэсхэхэдөө долоон жэлэй түсэбөөр хараалагдаһанһаа хоёр дахин ехэ продукци гаргадаг болохобди.

Долоон жэлэй түсэбые болзорһоонь нэгэ жэл урид дүүргэхэ гэһэн уялга полиграфическа машина бүтээдэг заводойхид абаа.

Ленинградай бусад предприятинууд долоон жэлэй түсэбые 6 жэлдэ дүүргэхээр шиидэнхэй.

„Наука ба шажан" гэжэ шэнэ журнал

Иимэ нэрэтэй журнал политическэ, шэнжэлхы ухаанай эрдэм дэлгэрүүлхэ бүхэсоюзна бүлгэмэй правлениин президиум һара бүри гаргажа байдаг болохонь. Уншагшад түрэл оронойнгоо, мүн дэлхэйн эрдэм ухаанай шэнэ туйлалтанууд тухай, тусхайлбал, астрономиин, физикын, химиин, биологиин, медицинын гайхамшагта туйлалтанууд тухай һонирхолтой статьянуудые журнал соо уншаха.

Мүн шажанай үзэлые, шажанда шүтэхэ үлэгдэлнүүдые шүүмжэлхэ асуудалнуудта зорюулагдаһан, научна атеизмын түүхэ болон теоридо, атеистическэ пропагандын арга дүрэ, дүй дүршэлдэ зорюулагдаһан лекци, хөөрэлдөөн, статьянууд журналда толилогдохо юм.

«Наука ба шажан» гэжэ журнал тэрэшэлэн очерк, фельетон, шог гэхэ мэтые хэблэхэ.

Журналай түрүүшын номер сентябрьта гарахань.

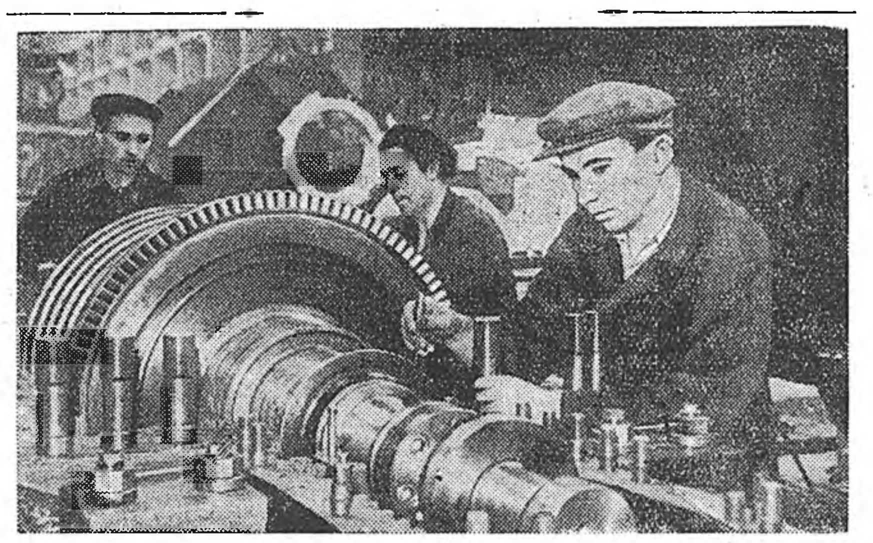

Ленинград. Кировскэ заводой коллектив КПСС-эй ЦК-гэй Пленумые угтуулан дээшэлүүлэгдэһэн уялга абаба. Хахад жэлэй түсэбые июниин 23-да дүүргэхэ гэжэ шиидэнхэй. Мүнөө тэдэнэр халаан бүриингөө даалгабариие үдэр бүри үлүүлэн дүүргэнэ.

Зураг дээрэ: И. С. Бойковой бригада танкерай турбиные суглуулжа байна.

ТАСС-эй фотохроника.

Залуу врачууд ороной зүүн районуудта ошоно

Читын медицинскэ институт мүнөө жэл түрүүшынхеэ залуу врачуудые һургажа гаргаба. Институт дүүргэгшэд бүгэдөөрэн областиин эмнэлгын эмхи зургаануудта хүдэлхэнь.

Россин Федерациин медицинскэ институдууд мүнөө жэл 14 мянгаһаа дээшэ терапевт, педиатр, санитарна врач болон шүдэ эмшэлдэг врачуудые гаргахань. Тэдэнэй арба мянганиинь РСФСР-эй эмнэлгын эмхи зургаануудта хүдэлхэ.

Хмельницкэ областиин колхозууд һайшаалтай үүсхэл гаргаба

Хмельницкэ областиин колхозууд долоон жэлэй туршада район бүхэнэй түб тосхондо колхоз хоорондын интернат-һургуулинуудые өөһэдынгөө хүсөөр бариха гэһэн уялга абаба. Мүнөө Чемеровецкэ районой Ленинэй, Сталинай нэрэмжэтэ, Городокско районой «Украина» болон бусад колхозууд тус бүридөө 300 һууритай интернат-һургуулинуудые барижа эхилбэ. Һургуули барилгада ахалагша классуудай һурагшад, түрэлхид, олониитэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

Владимирска областиинхидай үүсхэлые һайшаан дэмжэжэ, продукци ехээр гаргадаг болое!

Үйлэдбэриин новатор

Манай республикын промышленна предприятинуудай хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд Владимирска областиинхидай патриотическа үүсхэлые ехээр һайшаан дэмжэжэ байна.

Капитальна барилгануудта хараалагдаһан мүнгэн зөөри гамтайгаар хэрэглэжэ, продукци улам ехээр гаргадаг болохын тула республикымнай предприятинууд зохихо хэмжээ абажа байна. Энэ гүрэн түрын шухала хэрэгтэ Улан-Удын судна бүтээдэг заводой модо болбосоруулгын цехын хүдэлмэришэн Иван Семенович Молчанов эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Нүхэр Молчановай ажалладаг цехын түхеэрэлгэнүүдынь хуушан юм гэбэшье, элдэб станогуудые удаан саг соо ашаглаха тушаа ехэ ажал хэгдэнэ. Түрүү хүдэлмэришэн энэ заводто 1938 онһоо ажаллаха зуураа, уралан нарижуулгын дурадхалнуудые олоор оруулаа. Дурадхалнуудыень үйлэдбэридэ хэрэглэһэнэй ашаар заводой продукци бүтээн гаргалгань нилээд нэмэһэн байха юм. Нүхэр Молчанов 1958 оной турша соо уралан нарижуулгын 7 дурадхал оруулһан байгаа. Энээнэйнь ашаар үнгэрэгшэ жэлэй турша дотор 15 мянга шахуу түхэриг мүнгэн зөөри арьбалагдаа. Заводой хүдэлмэришэдэй оруулһан дурадхалнуудые үйлэдбэридэ хэрэглэһэнэй ашаар 1958 ондо хамта дээрээ 105 мянган түхэригэй эд зөөри алмагдаһан байна.

Жэшээнь, нүхэр Молчановай шэнэдхэн хубилгагдаһан станогынь жэлэй турша соо 7200 түхэригэй мүнгэн зөөри алмаа. Станогой шэнэдхэн хубилгагдаһанай һүүлээр ажалайнь бүтээсэ 8—10 дахин дээшэлээ.

Нүхэр Молчанов заводой капитальна барилгын таһагай хүдэлмэришэдтэ хэрэглэгдэхэ шэнэ хюрөө зохёохо дурадхал энэ жэлдэ оруулаа. Иимэ үнэтэ дурадхалай үйлэдбэридэ хэрэглэгдэхын урда тээ байра дээрээ байдаг хюрөөдэ модо асархын тула тусхай машина ябуулагдадаг байһан юм. Харин мүнөө нүүдэл хюрөө зохёогдожо, барилгашад дуратай газартаа модо хюрөөдэхэ аргатай болоһон байна. Эндэхи хэдэн хүдэлмэришэд ондоо ажалда хэрэглэгдэдэг болобо.

Владимирска областиин промышленна предприятинуудай үүсхэлые нүхэр Молчанов һайшаан дэмжэхэ зуураа, бии байһан түхеэрэлгэнүүдые шэнэдхэн заһаха, ажал ехэтэй хүтэлмэриие оньһожоруулха гэжэ шиндээ. Энэ түрүү хүдэлмэришэнэй оруулһан дурадхалнуудые үйлэдбэридэ хэрэглээд байхада, ажалай бүтээсэ 1,5 дахин дээшэлхэ юм.

Иван Семенович заводто хүдэлхэ үедөө өөрынгөө мэргэжэлдэ олон хүдэлмэришэдые һургажа гаргаа. Долоон жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын, республикынгаа ехэ һайндэрые ажалай амжалтаар угтахын тулада нүхэр Молчанов улам эдэбхитэйгээр ажаллажа байна.

К. Халтанов.

Заводой хүдэлмэришэд һайшаан дэмжэбэ

Улан-Удын модоной заводойхид долоон жэлэй туршада продукци гаргалгаяа эрид дээшэлүүлхээр хараална. Эндэхин хюрөөдэмэл материалнуудые ехээр гаргахынгаа хажуугаар хабсаргагдамал гэрнүүдые, элдэб зүйлэй мебель бүтээдэг болохо байна. Мүнөө үедэ баригдажа байһан цехүүд шэнэ техникээр хангагдаха юм.

Бии байгаа предприятинуудаа үргэдхэжэ, продукци ехээр гаргадаг болохо тушаа КПСС-эй Владимирска обкомой, тэндэхи совнархозой гаргаһан үүсхэл тухай партиин ЦК-гэй тогтоолые модоной заводой хүдэлмэришэд һаяхан зүбшэн хэлсэжэ, Владимирска областиинхидай үүсхэлые һайшаан дэмжээ.

Продукци улам ехээр гаргадаг болохын зорилгоор ажал ехэтэй хүдэлмэриие саашадань оньһожоруулхада хэрэглэхээр арга боломжоёо элирүүлжэ байна. Уһанһаа модо гаргаха хүндэ ажал һаяшаг оньһожоруулагдаа. Тэрээнэй ашаар хоёр хүниие ондоо хүдэлмэридэ хэрэглэхэ арга олдоо. «Р-65» маркын шэнэ хюрөө тодхогдожо байна.

Мүнөө үедэ заводой уралан нарижуулагшад электроэнерги алмаха тушаа асуудал шиидхэнэ. Энэ асуудалай шиидхэгдэхэдэ, жэл соо 15—18 мянган киловатт-час электроэнерги алмагдаха юм. Дурсагдаһан хэмжээ-ябуулгануудай бэелүүлэгдээд байхада, заводой хүдэлмэришэд 5 мянган кубометрээр ехэ модо хюрөөдэжэ гаргаха болоно.

Партиин ЦК-гэй болохоёо байгаа Пленумые хүндэтэйгөөр угтахын тула заводой хүдэлмэришэд шэнэ амжалта туйлана. Мүнөө үедэ модо хюрөөдэгшэдэй ажалайнь бүтээсэ 14 процентээр дээшэлээ. Заводойхид Пленумэй нээгдэтэр хахад жэлэйнгээ түсэбһөө гадуур 15 мянган кубометр модо тайраха гэжэ шиидээ.

Д. Аюшеев.

Ехэ выставкэ эмхидхэгдэхэнь

(Республикын хүгжэлтые харуулха выставкын директор нүхэр Н. Н. ЗАМАРАЕВАЙ хөөрөөнһөө)

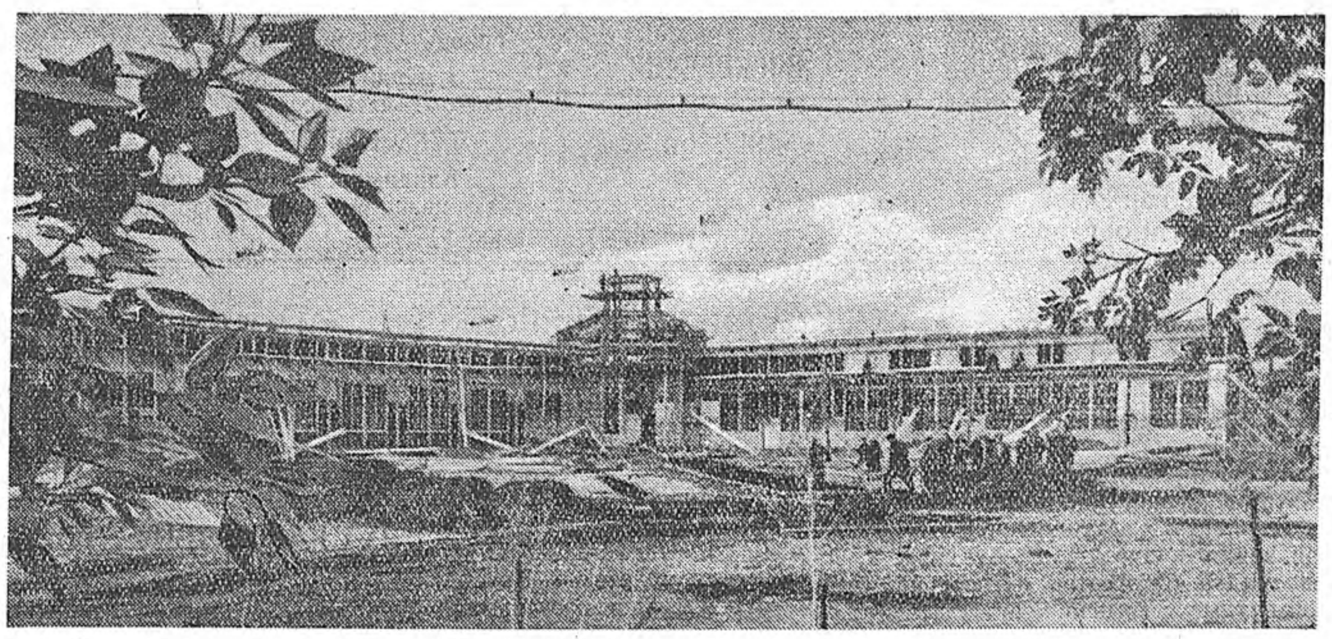

Бурядай АССР-эй түб хото—Улан-Удэ городой амаралтын парк соо выставкэ эмхидхэхын тула һүүлэй үедэ ехэ хүдэлмэри хэгдэжэ байна. Хани барисаанай һайндэртэ зорюулагдаха энэ выставкын ямар байха тухайда выставкын директор нүхэр Замараев иигэжэ хөөрэбэ:

— Совет засагай жэлнүүдтэ республикымнай экономико, соёл культура хурдан түргэнөөр хүгжөө. Революциин урда тээ гээгдэнги байһан манай Бурят ороной ажалшад Коммунистическэ партиин удариидалгаар, агуухэ ород арадай аха дүү ёһоной туһаламжаар эрдэм һургуули шудалаад, орёо оньһон станогуудые хүдэлгэдэг, трактор, машинануудые жолоододог, элдин талынгаа элбэг дээжые арьбадхан эдлэдэг болоо. Эдэ бүгэдые тоо, баримтануудаар харуулхын тула городой амаралтын парк дотор ехэ выставкэ эмхидхэгдэхэнь.

Республикын арадай ажахын һалбари бүхэнэй хүгжэлтые харуулхын тула олон павильон баригдажа байнхай. Эгээн ехэ павильониинь паркын зүүн хойто захада байха. Тэрээндэ дүтэшэг баригдажа байһан хүнгэн, эдеэ хоолой промышленностиин павильондо эд бараанһаа эхилээд, амиды загаһан хүрэтэрөө табигдаха юм. Хүдөө ажахын хүгжэлтэ харуулһан зүйлнүүд спортын зал соо оруулагдахаар хараалагдана.

Ой модоной, нютагай промышленностиин, транспортын, геологиин, малтамалнуудые ашагладаг промышленностиин павильонууд баригдажа байна. Арадай гэгээрэлэй, элүүрые хамгаалгын, эрдэм соёлой, искусствын хүгжэлтэ харуулха павильонууд баригдана.

Павильонуудай барилга дүүрэхэ дүтэлөө, гэбэшье зарим организаци, предприятинууд (тэрэ тоодо Улан-Удын паровозо-вагонно завод, «Бурстройтрест») барилгаяа удаа-руулна.

Выставкын нээгдэтэр элдэб сэсэг тариха, асфальт дэбдихэ, скульптура, диаграммануудые тодхохо гэхэ мэтэ ехэ ажал хэгдэхэ ёһотой. Уһанай шубуудай тамарха бассейн баригдахаһаа гадна, үрэ жэмэстэ модод таригдана.

Парк соохиие гоёолгодо Улан-Удын «Главкинопрокат», Столовонуудай трест хабаадалсаха болоһон байгаа. Гэхэ зуура «Кинопрокадай» хүтэлбэрилэгшэд ямаршье хэмжээ абанагүй. Столовонуудай трестынхид парк соохи ресторанииие болбосон түхэлтэй болгохо хүдэлмэрээ һаял эхилээ.

Барилга түргэдхэхэ тусхай комисси байгуулагдаад, ажаллажа байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: арадай ажахын хүгжэлтэ харуулха выставкын гол павильон.

А. Мантаевай фото.

„Агитаторай блокнодой" ээлжээтэ номер

КПСС-эй Бурядай обкомой пропаганда, агитациин таһагай «Агитаторай блокнодой» ээлжээтэ номер һаяхан бурят хэлэн дээрэ хэблэгдэн гараба.

«Ород, бурят арадуудай хани барисаан тухай» гэһэн гаршагтай ехэ статья блокнодой эхиндэ «Хөөрэлдөө хэхэ материалнууд» гэһэн гаршаг доро толилогдоо. 300 жэлэй саада тээ Россин гүрэнтэй Бурят ороной һайн дурааран нэгэдэһэнэй удхашанар тухай тус статья дотор тодорхойгоор хэлэгдэнэ. «Урданай болон мүнөө үеын Баргажан тухай» гэһэн статья соогоо С. Коновалов һонирхолтой тоо баримтануудые харуулһан байна. Совет засагай жэлнүүдтэ Баргажанай аймагай ажахы болон культурын үндэһөөрөө хубилһан тухайнь статья дотор тодорхойгоор бэшэгдэнэ.

Бурядай совнархозой техническэ таһагай ахалагша инженер В. Маяков «Шэнэ техникэ нэбтэрүүлнэбди» гэһэн статья дотороо республикын предприятинуудта шэнэ техникые нэбтэрүүлхэ тушаа ямар ажалай хэгдэжэ байһые харуулһан байна.

«Агитационно хүдэлмэриин дүй дүршэлһөө» гэһэн гаршаг доро «Агитаторай хэһэн хөөрэлдөөн» гэжэ статья толилогдоо.

„БУРЯТ ҮНЭНДЭ" БЭШЭҺЭНЭЙ ҺҮҮЛЭЭР

„Хонишод тухай хэн анхархаб?"

Иимэ гаршагтайгаар манай газетэдэ толилогдоһон бэшэг соо Закаменай аймагай «Дружба» колхозой правлени хонишодто анхарал багаар хандуулна, тусхай хубсаһа үгэнэгүй гэжэ хэлэгдээ һэн.

Закаменай аймсоведһээ манай редакцида мэдээсэһэнэй ёһоор, бэшэг соо дурсагдаһан баримтанууд бүлтэ тодороо. Тэрэ бэшэг «Дружба» колхозой правлениин заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ, тэдэ дутагдалнуудаа усадхаха гэбэ.

Малшадые тусхай хубсаһаар, эдеэ хоолоор таһалдуулангүй хангахын тула колхозой правлениин зүгһөө зохихо хэмжээн абтаба.

Огородой эдеэ хадагалха шэнэ арга

Ойрын жэлнүүдтэ промышленна түб, городуудай ажалшадые огородой эдеэгээр гүйсэд хангаха тухайда КПСС-эй XXI съездын шиидхэбэринүүд дотор тодорхойгоор заагданхай. Энэ шухала зорилго дүүргэхын тулада городууд, промышленна түб газарнууд шадар огородой элдэб эдеэ тарижа ургуулха тусхай совхозууд бии болгогдожо байна.

Тиигээдшье огородой эдеэ ехээр тарижа худалдадаг, городто дүтэ хэнэ байһан колхозууд олзо доход ехээр оруулха болоно.

Огородой эдеэнэй элбэгжэхэтэй хамта тэрэниие гутаахагүй, һайнаар хадагалжа байха газар хэрэгтэй байна. Урданайхидаал ехэ гаргаша, барилга хэнгүй, огородой эдеэ хадагалха шэнэ арга бии. Энээн тухай хэдэн үгэ хэлээ.

Уһа табихагүй боошхо гү, али һайн амһарта соо огородой эдеэ дабһалжа дараад, хүйтэн уһан соо хэдэг. Намар байхада түргэн урасхалгүй, гүнзэгы газар олохо хэрэгтэй. Үгышье һаа, хэр ехэ огородой эдеэн хадагалагдахаб, тэрээнэйгээ зэргээр 3 метр гүнзэгытэй нүхэ малтахада болохо. Тэрэ нүхэеэ булагай, худагай уһаар дүүргэжэрхидэг. Уһанай хүйтэн лэ байха бүри, огородой эдеэн гутахагүй юм. Хадагалха амһарта дабһархайтай, аягүй үнэртэй һаа муу. Нарһанай голоор гү, али хуша модоор хэхэдэ зохистой байха.

Хоорондоо 50—70 сантиметр зайтайгаар үндэр гасуунуудые дундаа амһартын багтахаар хэды зурууд болгожо, хадагалха газартаа зоожорхидог. Тиихэдээ тэдэнь уһан дээрэ метр тухай харагдажа байхаёһотой. Эдэ зуруудуудайнгаа хоорондуур амһартатай огородой эдеэ нэгэ үе һубарюулжа табяад, дээрэһээнь хабтагайнуудые хэжэ, шулуутай ханзануудаар даражархидаг. Удаань иимэ хэды үеые тус бүхэндэнь бүхэлжэ, даража байгаад, дээрэ дээрэһээнь хэхэдэ болохо. Зүгөөр эгээ дээдэ захын амһартанууд хахад метрһээ үлүүхэн гүнзэгыдэ байбал һайн.

Манай республикын Байкало-Кударын аймагта огородой эдеэ үбэлдөө голой уһанда шадамараар хадагалдаг. Үнгэрэгшэ намар тэндэхи Харауз голой нэгэ һалаада аймпотребсоюзайхид туршажа үзэхэеэ 15 тонно помидор, капуста, гол түлэб үгэрсэ кадушкануудсоо хадагалһан юм. Намарһаа эхилээд мартын дүүрэтэр бага багаар тэндэһээ абаашажа, магазиндаа худалдадаг байгаа. Иигэжэ хадагалжа байһан огородой эдеэн үнгэ зүһэеэшье хубилгадаггүй, шанараашье гээдэггүй. Уһан соо хадагалагдаһан үгэрсэ зөөлэржэ нилзайгаагүй, отолоод харахада досоохинь һаяхан дабһалагдаһан шэнги байгаа юм.

Республикын колхоз, совхоз, ажахын, наймаанай организаци бүхэн иимэ аргаар огородой эдеэ хадагалжа байха дүүрэн аргатай. Гол горхон, булагууд хаа хаанагүй байдаг ха юм даа. Тэдэниие зүбөөр хэрэглэжэ, ехэ гаргашагүйгөөр огородой эдеэ хадагалаад, ажалшадай эрилтэ эрхимээр хангаха тухай колхоз, совхозуудай хүтэлбэрнлэгшэд бодомжолхо уялгатай.

А. Капустин,
Бурядай АССР-эй габьяата агроном.

Малаа холын бэлшээридэ гаргаба

Жэлһээ жэлдэ Закаменай аймагай колхозууд хабар болоходо олонхи адууһа малаа холын бэлшээридэ абаашажа, хада уулын хормойгоор, шэмэтэй һайн ногоондо адуулжа зуһадаг юм. Мүнөө эндэхи «Дружба» колхозойхид бүхы хонидоо, эбэртэ бодо малаа наһа наһаарнь, шадал тамирайнь зэргээр илгаад, тусхай хэдэн гүүртэ, отаранууд болгоод, холын бэлшээридэ абаашажа эхилбэ.

Теэд олон зуугаад үхэр мал туужа, 20—30 модоной газарта үндэр хада хабшал дабажа, түргэн урасхалтай гол горхо гаталжа ошохонь бэрхэтэйшэг байдаг гээшэ. Тиибэшье эндэхи дүй дүршэл ехэтэй малшад үхэр малаа шадамар бэрхээр адуулан туужа, зориһон газартаа гарза гайгүйгөөр хүрэдэг байна.

Тус колхозой дүршэл ехэтэй малшадай нэгэн Жамса Гармаев жэл бүри 100 гаран толгой һубай мал, хашараг, гунан үхэрнүүдые Хүбшэ гэжэ газарта адуулжа зуһаад, намар болотор һайса таргалуулжа, тушаадаг һайн дүй дүршэлтэй болонхой.

С. Аюшеев.

300 жэлэй ойдо

Хүдөө ажахымнай эрид хүгжэлтэ хээ

Үни холын сагһаа хойшо бурят арад мал үсхэбэрилдэг байһан гээшэ. Соёл болбосоролтой, ажахын ехэ дүршэлтэй байһан ород арад бурядуудта алишье талаһаань ехэ туһа хүргэһэн байха юм. Имагтаа газар тарялан эрхилхэ аргада бурядуудые ород арад һургаһан байха. Бурят нютагай хүн зоной ажахыгаа эрхилхэдэнь энэнь саашадаа ехэ удхашанартай болоо.

Революциин урда тээ Бурят ороной хүдөө ажахы гээгдэнги аргаар эрхилэгдэдэг байгаа. Бурят зон нүүдэл, зүдэрүү тулюур байдалтай бэлэй. Һайн хагда ногоотой газар бэдэрээд, үбэл зунгүй бурят зоной зөөжэ ябадагынь бүгэдэндэ мэдээтэй. Үбэлэй сагта малдаа эдюулхэ үбһэ бэлдэдэггүй байһан юм. Иимэ байхадаа бурят зоной адуу малынь олоороо үхэжэ хосордог, табан хушуу малынь ашаг шэмэ багатай, нютагай үүлтэрэй байһан юм. Үхэр малые зооветеринарна эрдэм ухаанай заабаряар аргалха ёһон гэжэ байгаагүй. Бурят арадай хүдөө ажахы юундэ тулюур байдалтай байһан бэ гэхэдэ, хаанта Росси бага үндэһэ яһатаниие дарлаха, мүлжэхэ гэһэн политика ябуулдаг байгаа. Үшөө дээрэһээнь нютагай ноёд, баяд, ламанар малша бурядые малгайтай мал болгохые хүсэдэг байһан юм. Тэрэ үедэ һай һайн газарынь, мал адууһанайнь олонхинь баяд, ноёдой, ламанарай гарта байдаг һэн. Иигэжэ ажалша бурядай хүзүү мүлжэдэг зонууд олон бэлэй.

Бурят арадай хэтэ наһанайнь мүлжэлгэ, дарлалтые Агуухэ Октябриин революци хүү сохижо хаяа юм. Октябриин революциин, тэрэнэй удаа жэжэ үмсын ажалтаниие хамтадхаһанай ашаар, бурят арадай ажана байдал үндэһөөрөө хубилһан, нэн түрүүн хүдөө ажахынь хүгжэлтын шэнэ, социалистическэ замда ороно.

Коммунистическэ партиин, советскэ правительствын сэсэн мэргэн национальна политика бэелүүлһэнэй ашаар бурят арад гүрэн түрэтэй, экономико болон соёл болбосоролоо хүгжөөхэ найдамтай замда ороһон байха юм. Урдань гээгдэнги ажахытай байһан Бурят орониие урагшань татаха, хүл дээрэнь гаргахын түлөө партн, правительство хэмгүй ехэ туһаламжа үзүүлһэн, анхарал оролдолго гаргаһан гээшэ.

Бурят ороной үргэн тала дайдаар таража һууһан, жэжэ ажалтан хамтадхагдажа, машинно-тракторна станцинууд байгуулагдана. Иигэжэ түрүүшын оньһото машина Бурят ороной тала дайдые зэдэлүүлээ бэлэй. Коллективизаци гээшэмнай гансахан ажалые бэшэ, харин хүн зоной һанал бодолые шэнээр, социалистическэ ёһоор хубилгаһан хэмжээн мүн.

Хүдөө ажахыда колхозно байгуулалтын бүримүһэн илаһанай, оньһон техникын дэлгэрһэнэй ашаар газар тарялан, мал ажал түрүү аргаар эрхилэгдэдэг болоо. Хүдөө нютагай хүн зоной ажана байдал һайжараа. Колхозой үйлэдбэри улам бүри хүгжэн бэхижээ. Колхоз, совхозууд орооһо таряа болон бусад ургамал ехээр таридаг болоо. 1923 онойхитой сасуулхада, 1958 ондо таряанай талмай 3 дахин ехэ болонхой. Энэ үе соо адуу малнай ехээр үдэһэн, олошороһон байха юм. Хонидой тоо 6 дахин, гахайн тоо 2 дахин олошороо. Малай үүлтэр һайжарһан, ашаг шэмэнь дээшэлһэн байна.

Хүдөө ажахые улам хүгжөөхын, эдеэ хоолой зүйл ехээр абадаг болохын түлөө һүүлэй жэлнүүдтэ парти, правительствын зүгһөө эрид шууд хэмжээн абтаа юм. Энээнэй ашаар манай республикын хүдөө ажахы улам хурданаар хүгжэжэ эхилээ. Илангаяа КПСС-эй ЦК-гэй 1953 оной сентябрь һарада болоһон Пленумэй ашаар ехэ хубилалта болоһон гээшэ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ колхозно үйлэдбэриин шэнэ ехэ дэбжэлтэ туйлаһанай ашаар машинно-тракторна станцинуудые хубилгаха шиидхэбэри парти, правительство абаһан байна. Хүдөө ажахые улам хүтжөөхэ хэрэгтэ энэ тогтоол, мүн эдеэ хоолой зүйлнүүдые бэлдэхэ шэнэ гурим онсо ехэ удхашанартай.

Партиин ЦК-гэй сентябрьда болоһон Пленумһээ хойшонхи үе соо республикын колхоз, совхозууд ажахыдаа элитэ ехэ амжалта туйлаа. Һүүлшын табан жэлэй турша соо шэнэ газар ехээр элдүүрилэн ашаглагдаа. Энээнэй ашаар малай тэжээл ехээр бэлдэгдэдэг болоһон байна. Тэжээлэй ургамал ехээр таригдадаг болоо, тэрэ тоодо кукуруза манай эндэ нютатжаа. Эдэ бүгэдын ашаар һүн, нооһон, үндэгэн болон бусад зүйл ехээр абтадаг болоо. Һүүлэй табан жэл соо һү 2,4 дахин, нооһон 2,3 дахин, үндэгэн 1,5 дахин ехээр абтаһан байна. Манай республикын колхоз, совхозууд мүнөөнэй эрилтын ёһоор мяха ехээр абадаг болоожо үшөө шадаадүй.

Мал ажалһаа эдеэ хоолой зүйл ехээр абадаг болохотоёо хамта колхоз, совхозууднай энэ үе соо мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ ехээр худалдадаг болоо.

Колхоз, совхозуудай гол баялигые бэхижүүлхын тулада парти, правительство ехэ туһаламжа хүргэдэг, оньһото техникээр хангана. Һүүлэй табан жэл соо колхоз, совхозуудай капитальна барилгада 332,9 миллион түхэриг гаргашалагдаһан юм. Энэл үе соо манай республика 1586 трактор, 986 комбайн, олон тоото бусад машина абаа. МТС-үүдые хүбилгаһанай һүүлээр 2128 трактор, таряанай 1215, силосэй 246 комбайн, 15 мянган элдэб оньһото машина колхозууд худалдажа абаа. Энээнтэй хамта хүдөө ажалай хэдэн зуун мэргэжэлтэд колхозуудта ошоһон юм.

Колхозуудай ажахын хүгжэн дэбжэхэ бүри олзо доходынь ехэ болоно. 1953 онһоо 1958 он болотор колхозуудай олзо доход гурба дахин нэмээ. Энээнэй ашаар колхознигуудай ажалта үдэртэ ехэ мүнгэн хубаагдана, колхозуудай хубаагдадаггүй жасань ургана. Ажахынгаа хүгжэһэнэй ашаар мүнөө олон колхозууд гэшүүдэйнгээ ажалые мүнгөөр түлэдэг болоожо байна. Курумканай, Кударын аймагуудай зарим колхозууд мүнгэн түлбэридэ орожо эхилээ.

Манай ороной хүгжэлтынгөө шэнэ шатада ороод, үргэн далайсатайгаар коммунизм байгуулжа байгаа үедэ республикымнай хүдөө ажахын үмэнэ ехэ зорилго табигданхай. Шэнэ долоон жэл соо эдеэ хоолой зүйл улам ехээр абтадаг болохо. Энэ үе соо мяха 2,4 дахин, һү 2,4 дахин, нооһо 3 дахин, үндэгэ 3 дахин ехээр абаха зорилго табигданхай. Мүн орооһо таряанай ургаса дээшэлүүлхэ шухала. Таряа 2 дахин, хартаабха 3 дахин, огородой эдеэ 3,5 дахин ехээр абахаар хараалагдаа. Эдеэ хоолой эдэ зүйлнүүдые ехэдхэхэ зуураа, гаргаша багатайгаар мяха, һү, нооһо, үндэгэ, таряа гэхэ зэргые абаха ёһотойбди.

Табигдаһан энэ хараа түсэбые дүүргэхэдээ, республикынгаа арад зоной эдеэ хоолой эрилтые хүсэд хангаха ёһотойбди. Гадна манай республика мяха, нооһо абалгаараа орон доторoo горьтой һуури эзэлдэг болохо юм.

Урдаа табигдаһан зорилгоёо бодотоор бэелүүлхын тулада республикымнай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд ехэ хэшээл оролдолго гарган ажаллана. Эдеэ хоолой зүйл гүрэндэ худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб дүүргэжэ, аха дүүгэй хани барисаанай һайндэрые угтахын тулада хүдөөгэй ажалшад шармайн тэмсэнэ. Мүнөө олон колхозууд мяха, үндэгэ гүрэндэ худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб дүүргэжэ байна.

Колхоз, совхозуудай һаалишад, малшад һү ехээр һаахын түлөө тэмсэнэ. Түрүү колхозууд, фермэнүүд, һаалишад энэ хэрэгтээ горьтой амжалта туйлана.

Долоон жэлэй түсэбэй түрүүшын жэлэй түсэб дүүргэхын түлөө тэмсэхэдээ, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд шэнэ шэнэ үүсхэл эдэбхи гаргана, арга боломжоёо хүсэдөөр хэрэглэхын түлөө оролдоно. Мухаршэбэрэй «Эрдэм» совхозой суута хонишон Г. М. Машуев 100 эхэ хониинһоо хоёр жэл соо 300 хурьга абажа, томо болгохо, хонин бүриһөө 6 килограмм нооһо хайшалхаар шиндээд ажаллажа байна. Долоон жэлэйнгээ түсэбые дүрбэн жэлдэ дүүргэхэ уялга абанхай. Энэ үүсхэлые республикын хонишод халуунаар дэмжээ.

Республикын хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд мяха ехээр абахын тулада онсо анхаралаа хандуулна. Колхоз, совхоз бүхэн бии байһан арга боломжоёо хаража үзөөд, үхэрэй, хониной, гахайн, шубуунай мяха ехээр абаха хүдэлмэри ябуулжа захалба. Колхозуудта мяханай малай гүүртэ, шубуунай, туулайн фермэнүүд байгуулагдана. Гахай шахалга бүри һайжарна. Мяханай үхэрэй фермэ байгуулһан «40 лет Октября» колхозой (Закамен) үүсхэл һайшаалтай. Закаменайхид энэ жэлдэ нёдондонойхиһоо хоёр дахин ехэ мяха абаха зорилготойгоор хүдэлжэ байна.

Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд малда тэжээл ехээр бэлдэхын тула эршэмтэйгээр хүдэлмэрилжэ эхилээ. Кукурузын һайн ургаса — гектарһаа 300 центнерһээ бага бэшые абахын түлөө тэмсэл дэлгэрһээр үннинэй. Курумканай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой лугаводууд сабшалангай ургаса хоёр дахин ехэдхэхэ уялга абанхай. Мүнөө эндэ сабшалан уһалха, үтэгжүүлхэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдана.

Манай республикын хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд урдаа табигдаһан зорилгые бүри зоримгойгоор шиидхэжэ, хани барисаанай ехэ һайндэрые угтахань лабтай.

Б. АЮШИЕВ,
Бурядай комплексно институдай научна хүдэлмэрилэгшэ.

ЗҮБ ЭХИТЭЙ МҮР ЗҮРГЭҺӨӨ ХАНХА ХАРГЫ ГАРАДАГ— ҮНЭН ЗҮРХЭНЭЙ НЭГЭДЭЛҺЭЭ ХЭТЫН ЖАРГАЛ ЭХИЛДЭГ!

☆ ☆

Цокто НОМТОЕВ

Алдарта ойн угтамжа

...м хүлэг морин эрдэниингээ
...колоо сэргэдэ дүнгэн,
... зандан хуйтай хутагаа
...н бүһэнһөө һугалан
һанжуулан,
... хэмжээнэй аюуша хадагаа
...н дээрээ дэлгэн бәряад,
...үтын түрүү хонинойнгоо
төөлэй
... шарахан тэбшэдээ заһаад,
... арадай бата гарта
...нь зогсожо, зүрхэнһөө
бәряад,
... заяагаа хэтэдээ холбон,
...н жаргалта замда ороош,
буряад.
... найдаха Россида багтаа
һэнш,
...лан энхэрхэ түрэлтэй болоо
һэнш.
...ад угсаатанайм борьбые
тэниилгэһэн,
...гай эхин тэндэһээ эхилээ.
... арадайм зүрхые
дулаасуулһан
...ын түүдэбшэ тиихэдэ бадараа.
... тиихэдэ шиидхэһэн хэрэгшни
...аад жэлнүүдтэ бэхижэн
һалбараа.
... түрэлтэнэй хүсэл бэелүүлһэн
...у хүгжэлтын замаар асараа.
...н эртэ элинсэг
хулинсагаймнай
...м, эндүүгүй алхаса хэһэниинь
...садануудтань үршөөл болоо.
...ай гэгдэһэн буряад араднай
...босон шэнэ совет нацамнай,
... түгэлдэр партидаа
хүтэлүүлэн.
... аха арадтаа туһалуулан,
...лонгоо үни гүбин мартааш,
...ю амсан жарган мандааш.
...этэ нэгэдэлэй тэрэ сагһаа,
...дахи, зургаадахи үеһөөш
эхилээд,
... дүүгэй хани барисаанай
...н үрын аша тэмдэглэхэнь.
...ан зуун жэлэйнгээ ойдо
...һайхан найртаа бэлдэнэбди.
...лайнгаа хэшэг арьбадхан
билтаруулнабди.

Арадайнгаа бэлиг арюудхан
сэсэглүүлнэбди.
Шэбшэгэр гүйгөөшэ морид
заһагдан,
Сэргээ тойрон бухиндан тэршэлнэл.
Шанга шандааһатай хүбүүд
сугларан,
Сарбуу шүүрэлдэн барилдаанда
һоринол.
Ураг эльгэн аха дүүмнай
Улан-Удэдэмнай уряалаар буухал,
Мори абан сэргэдээ угтажа,
Мэндэшэлэн золгон ордондоо
урихабди.
Хурьган шэрдэг хоймортоо
дэлгээжэ,
Хүндэтэ айлшадаа дээшэнь
һуулгахабди.
Ородой түлөөлэгшэ эхиндэ һууха
аабза.
Олон аха дүүнэр саашадаа зэргэлхэ
бэзэ.
Үнэр бүлын хани барисаа
гэршэлэн
Үбдэг хашан һууханъ һайхан
байхал.
Энжэ ерэжэ, эндэмнай үдэһэн
Эрхим үүлтэрэй эрьеын төөлэй
табихабди.
Алтан хундагада арза духаряа
хэжэ,
Ородһоо эхилэн олон айлшадаа
хүндэлхэбди.
«Хатуу сагта харалсажа абараат.
Хүндэ үедэ хүтэлөө бэлэйт.
Хүлымнай дүрөөдэ хүлдэн
хүргэлсөөт.
Хотоймо хурим удхата ойдомнай,
Хонон, үнжэн хабаадагты!»
гэхэбди.
Хүдөө колхозуудтаа айлшаар
урихабди.
Хүгжэн байгаа ажалаа
харуулхабди.
«Орогты, айлшад, гэртэмнай!»
гэхэбди.
Ород хэлээр бултанаарнь
хөөрэлдэхэбди.
Холбоо харилсаагаа улам
үргэдхэхэбди.
Коммунизмын ажалай мүрысөө
баталхабди.

Марксизм-ленинизмын үдэшын университедэй филиал (Гусиноозерск) ...июниин 17-до түрүүшынгээ һуралсалай жэлые дүүргэхэнь. **Зураг дээрэ:** энэ университедэй һурагшад шалгалтын урда тээ элдэб асуудалаар хөөрэлдэжэ байна.

Ф. Моренецэй фото.

☆ ☆

Ш. НИМБУЕВ

Улаан тугаа толоргон...

Дуулаха саг ерээ,
Духаряагүйгөөр халаад...

Хотон бүхэндэ,
Колхоз бүхэндэ
Ойн баярай
Улаан тугай
Ошо сасаран
Гэрэлтэн байхада,
Ажалай ехэ
Амжалтын түлөө
Хүсэтэ тэмсэлэй
Хүүен байхада,
Абяагүй һууха
Арга барагдаа!

Халаагыш, дуумни,
Хамаг бэеыем:
Дуулаха саг ерээ,
Духаряагүйгөөр халаад.

Түрүүлэн анха
Түүхын гүн руу
Халта шагаан
Хараад абая.

Ород гүрэндэ
Ороходоо бурят зон
Олые, холые
Обёорһон байгаа.
Энээнэй ашаар
Элинсэг хулинсаг
Эжы абанарнай
Гал гуламтаяа
Унтараангүй асараа,
Газар нютагаа
Алдангүй ерээ.
Угайнгаа тугые
Унагаангүй үргөөд,
Дабагдашагүй дабаае
Дабажа ерээ.

Олон сая
Ород арадтай
Омог дорюун
Бурят арад
Халуун, хүйтые
Хамта гаталаа,
Хаанта засагтай
Хамта тэмсээ.

Арюун улаан
Октябриин туг доро—
Ашата багша
Ленинэй туг доро
Хамта жагсаа,
Хамта дабшаа.

Социалис ороной
Солото арадуудай
Аха дүүгэй
Арюун бүлэ соо
Түрэл араднай
Түргэн хүгжөө,
Түүхымнай хуудаһан
Алтаар ялараа.
Уужам, нарата зам
Урдамнай нээгдэнхэй.
Гэгээрэл болбосорол
Гэртэмнай оронхой.

Баяртай золтой
Басагад, хүбүүднай
Эрдэм наукын
Эзэдынь болонхой,
Орёо техникын
Оньһо баринхай,
Сэнхир тэнгэреэр
Ниидэдэг болонхой,
Сэгээн океанда
Тамардаг болонхой.

Һаруул байдалһаа
Һалбаран түрэһэн
Шэдитэ һайхан
Шэнэ дуунууд
Хаа хаанагүй
Ханхинан байнал.

Ород арадтай
Олон арадуудтай
Баруун гараа
Батаар барилсан,
Улаан тугаа
Урдаа толоргон
Дабшажа ябанабди
Далайса ехэтэйгээр
Бүри ехэ
Илалта тээшэ,
Бүри ехэ
Жаргал тээшэ!

☆ ☆

Мартагдашагүй туһаламжа

(Бурядай АССР-тэ москвагайхидай туһалһан түүхэһээ)

Оронойнмай промышленна түб болоһон Москва хотын ажалшадай зүгһөө түрүүшын табан жэлэй үеэр манай республикада аха дүү ёһоной туһа хүргэһэниинь угаа ехэ удхашанартай юм.

Бурят ороной ажахы болон соёл культураяа социалистическэ ёһоор хүгжөөлгэдэнь Москвагай хүдэлмэришэн ангиин зүгһөө туһалха гэһэн асуудал 1932 оной зун табигдаад, тэрэ жэлэй сентябриин 21-дэ Моссоведэй президиумэй заседани дээрэ хэлсэгдэһэн байна. Тэрэ заседаниин шиидхэбэри гаргаһанай үглөөдэрынь: «Моссоведэй президиум Бурят-Монголой АССР-ые харгалзалгада абаба» гэжэ «Вечерняя Москва» газетэ бэшээ.

Энэ дурадхалые Москвагай ажалшад ехээр һайшаан дэмжээ һэн. Москвагай хүдэлмэришэн ангиин туһаламжа Бурядай АССР-эй саашанхи хүгжэлтэдэ айхабтар шухала үүргэ дүүргээ бэлэй. Юундэб гэхэдэ, тиихэ үеэр республика доторнай промышленна ехэ барилга хэгдэжэ, ПВРЗ, шэлэй завод, мяханай комбинат баригдажа эхилээд байгаа бшуу. Электростанциин, хирпиисын заводой барилга дүүргэгдэхэ дүтэлөөд байһан юм. Эдээнһээ гадуур промышленна хэдэн предприятинууд баригдахаар хараалагдаад байба. Хүдөө ажахын, соёл культурын, элүүрые сахилгын талаар ехэ зорилго табигдаад, тэндэ ажаллаха мэргэжэлтэй хүдэлмэрилэгшэд илангаяа шухала болонхой байгаа.

Манай эндэ ямар хүдэлмэриин хэгдэхэ байһаниие мэдэхэ, танилсахын тула 1932 оной февралиин 12-то Москваһаа шефскэ бригада Дээдэ-Үдэ ерээ һэн. Тэрэ бригада һарын туршада байжа, республикын шэнэ шэнэ барилгануудтай, предприятинуудтай, эмхи зургаанууд болон колхозуудтай танилсаһан юм. Тиихэдээ Сүхын арһанай заводой хүдэлмэриие, шэлэй механизированнэ, «Механлит», сульфадай, модо хюрөөдэдэг заводуудай барилгые хараһан байха. Типографи, радиостанци, түмэр замай, уһан замай транспортнуудаар ябаа. Москвагай делегациие республикымнай хүдэлмэришэд, колхозниг уүд болон алба хаагшад хүндэтэйгөөр угтаһан юм.

Ниислэл хотын ажалшадай харгалзан туһалха болоһонтой дашарамдуулан, БурЦИК, ВКП(б)-гэй обком республикын ажалшадта зорюулһан хандалга соогоо иигэжэ бэшэһэн байгаа: «Республикын зоной абаха гол уялгань шефскэ хэлсээнһээ үндэһэлһэн байха, тэрэ уялга манай шефүүдэй һанаһанда хүрэхөөр байха ёһотой гээшэ. Энэ уялгаяа бэелүүлхын тулада предприятинуудайнгаа барилгын программа, мүнгэн һангайнгаа түсэб дүүргэхэ, социалистическэ байгуулалтаяа улам хурдадхаха, колхозууд, совхозууд, МТС-үүдээ ажахын-эмхидхэлэй талаарнь эрид шууд бэхижүүлхэ ёһотойбди».

Республикын предприятинууд юу хэхэ ёһотойгоо зүбөөр ойлгоһон байгаа. «Моссоведэй бригада ябаһан лэ газартаа халуунаар угтагдаа. Моссоведэй нэрэмжэтэ габшагай бригадануудые олоор байгуулһан, бусад хизаар, республиканuудай предприятинуудтай социалистическэ мүрысөөнэй хэлсээ баталһан тухайгаа олон зоной хабаадалгатай митингнүүд дээрэ хэлэһэн үгэнүүдынь, шефүүдтээ бэшэһэн мэдээсэл мэдүүлгэнүүдынь энээниие гэршэлнэ» гэжэ бригадын хүтэлбэрилэгшэ нүхэр Козлов хэлэһэн юм. Москвагайхидай туһаламжые Бурят ороной ажалшад иимээр угтаһан байна.

Москвагай делегаци эндэхи предприятинуудай, эмхи зургаануудай хүдэлмэритэй танилсаад, ажалай эмхидхэл, барилга хүтэлбэрилдэг арга метод тухай, түсэблэлгэ, тоо бүридхэл, тоосоон тухай, ажалай социалистическэ формо дэлгэрүүлхэ асуудалнуудта тусхай анхарал хандуулһан байгаа. Зарим предприятинуудай, эмхи зургаануудай хүдэлмэридэ бии байһан дутуу дундануудые элирүүлээд, тэдэнээ зайсуулха, заһан заларуулха аргануудые заажа үгэһэн, өөһэдөө хамһалсаһан юм.

БурЦИК-гэй, ВКП(б)-гэй обкомой бюрогой хамтарһан заседани 1933 оной мартын 9-нэй тогтоол соогоо шефскэ бригадын хүдэлмэриие үндэрөөр сэгнэһэн байдаг.

Москвагай Совет Бурят орондо туһаламжа үзүүлхэ тухай тодорхой хэмжээ-ябуулга хараалһан тогтоол 1933 оной февралиин 6-да, мүн июниин 19-дэ дахин гаргаа һэн. Тэрэ тогтоолой үндэһөөр Бурядай республикада врачнар, инженернүүд эльгээгдэһэн байгаа. Манай эндэ Культурын байшангай проект зохёохо, тэрэниие бариха хэрэгтэ зорюулжа, 1 миллион түхэриг мүнгэ һомолхо, Бурядай АССР-һээ ерэһэн аспирантнуудай байха 12 байратай гэр үгэхэ, республикынгаа арадай ажахын түсэб зохёолгодонь Моссоведэй түсэблэлгын органой зүгһөө туһалха гэхэ мэтэ хэмжээнүүд хараалагдаһан байгаа. Тэрэ гэһэнһээ хойшо Бурядай АССР-эй арадай комиссариадууд Москвагай Соведэй таһагуудтай нягта холбоо байгуулаа һэн.

1933 ондо республикын ойн баярай сесси дээрэ хэгдэһэн элидхэл дотор Моссоведэй туһаламжын угаа ехэ удхашанар тэмдэглэгдэһэн байна. «Хайшан гэжэ хүдэлмэрилхэб, социализм хайшан гээд байгуулхаб гэжэ Москвагай хүдэлмэришэн анги бидэндэ заагаа, тодорхой туһа хүргөө. Москвагай хүдэлмэришэд дүй дүршэл ехэтэй байна. Тэрэниинь халан абаха, бэрхэшээлнүүдые зайсуулха ябадалдаа хэрэглэхэ ёһотойбди» гэжэ элидхэл дотор хэлэгдэнхэй.

С. Митрохин.

Чимит ЦЫДЕНДАМБАЕВ

Талын аадар

☆

РАССКАЗ

☆ ☆

...һаа урда болоһон ушар. ...шан табан оной зун һэн гү, али гу... зургаадахи ондо бэлэй гү, мүнөө тоб ... хэлэжэ шадахагүй байнаб. Элбэг ... аадар бороо элдин хонгор нарата ...үүд хоёрой ээлжээлэн үнгэржэ бай... ехэл һайн һайхан саг һэн даа. Үнгэ... н һаруул гоё сэсэгээр угалзатаһан ..., шэмэтэй ногооной аглаг тала ...үүдаар долгилон байһысь һананаб. ...хам дулаахан нэгэ үдэр ашаанай ... машинада һуужа, Хоринн аймагай ...һаа Улан-Удэ бусахаяа гараа һэм. ...на соо хамтадаа арбаад пассажир. ...най аза талаан буруулхадаа, олон ...н километр гүйжэ, нилээд хуушар... машина дайралдашаһан байба. Жо... ...мнай кабинаһаа бууҗа,, хуушан ...гаа тайлажа халад, хэниисьеб ...лан хараагаад, машинынгаа мотор ...жэ ородог, үгышье һаа—өөдөө ха... хэбтээд, машина дороо орожо, нэгэ ... хонгиргодог байба. Тээд машина... ...саашаа һолжорбошье, ехэ холо ябан... ...айл һаа 15-20 модо гүйгөөд, дахин ...аад, хахаад, тогтошодог байба.

...шэ оройшог, һаруул сэнхир тэнгэри... ...агар хара үүлэн үзэгдэжэ эхилбэ. ...ьегүй хара бараан һүрэг малнуудай ..., сугларжа байһандал үүлэн эндэ ...ээ үзэгдэдэг болобо. Ехэл холоһоо, ...иин хүнхэсэтэй шанга дуун дуул... отторгойн хара үүлэн бөөгнэрэн хү... малда шоныn ороһондол адлишуу ... үзэгдэбэ. Гэнтэ харанхы болож, ... дээрэмнай ехэл хүлгөөн хүдхөөн ...оо. Хүнхсэтэй дуун улам улам дүтэ..., эндэ тэндэ тас-няс гэтэрээ наяраад ... абадагхан болобо. Һаруул сагаан ...ан-абьластайханаар абтайханаар шарбагад гээд, хара һүрэг малаа адуулжа ябаһан аглаг огторгойн уурталай малшадай алтан ташуураар шарбажэ шабхадажа байһаншуу болобо. Тэрэ дары томо хүйтэн дуһалнуудай унахань түргэдэ түргэдэһөөр, талын түргэн аадар эхилшэбэ. Үхибүүтэй хоёр эхэнэр кабина соо ороһон байжа, хуурайхан үлдэбэд. Харин бидэнэр булта ехэл түргөөр, нюдэ сабшаха зуура уһа шудхуулһан зумбраадтал налаг набтаһан болошобобди.

Улан-Удэ хүрэтэр үшөөл холохон... Ташалуур газарта һолжоржо халтиржа ябажа, машинамнай шабартай харгыгаар арайхан дабхина... Харгыһаа тээ холохон байһан зуһалангай арбаад шахуу модон гэр харахадаа, бүтүү баясабабди. Тиигээд хубсаһаяа хатаажа, дулаасажа хоноё, үглөөгүүр эртэ саашаа ябахабди, харгышье хатантаһан байха гэжэ жолоошоёо аргадажа, идхажа оробобди. Гэдэһээ үлдэһэн, үдэр соо һайсахан эсэһэн шофернай балай ехэ арсабашьегүй. Харгын ойро бороодо сохюулжа хээрэ хоноһонһоо гэр соо дулаахан галай ойро хоноходо холо дээрэ ха юм даа!

Бороодо норожо харалшаһан зуһалангай модон гэрнүүд үйлсын түхэлтэйгөөр жэрылдэнгүй, эндэ тэндэ али болохоор тарашаһан һуунад. Эзэдынь эдэ гэрнүүдые үшөөл колхозойнгоо центртэ абаашажа урдэгүй гээшэл ха.

Харгын ойрохи нимэ абар табар һуурин тосхонойхин юрэ иишэ тиишээ һундэлөөшэнһөө һэргылдэг, танигдаагүй ябадалшадые аба абаһаар хонуулхаяа айдагшье янзатай. Хэрбээ гэртээ эрэшүүлэй үгы һаа, орой һүниин сагта үүдэеэ нээжэшье үгэхэгүй, танигдаагүй ябуулшаниие юухэ юухэгүй гэртээ оруулдаггүй байха. Тэрэ мүртөө иишэ тиишээ харгылаашадһаа хашарһаншье байдаг. Хонохо газараа бэлээр олохоёо бодожо, хоёр нэгээрээ таһаржа. тарабабди.

Ори гансахан хүгшэнэйдэ орошобоб. Үхибүүн ябахаһаамни хойшо намда танил мангирай амтатай хоншуухан үнэр гэртэ ороогүй ябахаһаамни хойшо анхилжа үгтэба. Орожо ерэхэдэмни амтатайхан шүлэ гаргажа, эдеэгээ буйлуулхажа хүгшэн сүлөөгүй байһан байба. Ехэл налархай зөөлөөр хэлэхэсэ оролдожо мэндэшэлбэб. Хүгшөөдэй хашар тунайшаар харюусаад, хүлһөөм эхилээд, толгой хүрэтэрни ажаглан шэнжэн хараба. «Город ошожо ябаһан хүнби. Машинамнай эбдэржэ, харгыдаа ехэл зобообди. Тэрэ мүртөө аадарта сохюулаабди. Хонуулыт. Үглөөгүүр эртэ ябахабди»—гэжэ аргадан һагад хэлэбэб.

«Хоногты» гэжэ зүбшөөхынгөө гү, али «ондоо айлда ошогты» гэжэ арсаха, ямар нэгэ шалтаг хэлэхынгээ урда тээ хүгшөөдэй намһаа ехэл тодорхойгоор мүшхэбэрилэн асууба. Хаанахи нютагай хүбүүмши, городто юу хэдэг, ямар ажалтайбши, тэндэ хаана байдаг хүмши, Хорин аймаг ямар хэрэгээр ошообши гэжэ байжа һонирхобо. Обог нэрыемни һуралсаад абаба. Асуудалдань тодорхой тобшоор харюусажа байхадаа, «прокурор байгаал һаа, таараха шабганса һэн хаш» гэжэ дотороо бүтүүхэн һанаа һэм.

Урдаһаань ёһорхон будүүрхэнгүй, асуудал бүхэндэнь гэнэн үхибүүндэл шударгуу харюусаашамни али тиигүүлээ юм гү, али налаг набтаһан болотороо норошоһон хубсаһыем харахадаа хайрлаа юм гү, тэрэ хүгшэн гэб гэнтэ намдаа ехэл налархай хүндэшөөр хандадаг болошобо. Замда зүдэрһыемни хаража һанаагаа зобоһон хэбэртэй болоно. Нойтон пальтогоо, пиджагаа тайлажа хатаахаяа стул, юумэн дээгүүр нэмэрүүлээд, пеэшэндэ ойрохон һуубаб. Хубсаһаяа хатаажа һуухадаа гэрэй эзэн хүгшөөдэйе ажаглан харанаб. Сагаан буурал толгойень, нюурайнь олон уршалаае, бүхы наһан соогоо ажал хэһэн гарыень харахада нилээдгүй наһажаал болоһон эхэнэр гэжэ абаһаар мэдэхээр байба.

Хүгшөөдэй пеэшэнэйнгээ саагуур һалбайса орожо, ехэл бушуугаар, һэргэг хүнгэнөөр хүдэлнэ. Ехэ шаажан улхан соо мангиртай шүлэ дүүрэнээр хэжэ асарба. Өөрынгөө абажа ябаһан, городой хүнэһэнэй үлэгдэл гаргажа шүлэндөө холилсохоор зэһэбэб. Модон халбагаар халуун шүлэ ууж а һуухадамни шүлэнһөөмнишье, хатажа байһан хубсаһанһаамнишье уурал бааяжа байгаа һэн. Гэдэһээ садажа, дулаасажа, забда сүлөөтэй болоходоо, хөөрөө хэжэ оробоб. Одоошье хүгшэндэ мүшхүүлхэ бэшэ, харин өөрыень мүшхэхэ ээлжэмни срэбэ.

— Үхибүүдтнай хаана юм? Хүдэлмэридөө гээшэ гү?—гэжэ ахилбэб.

— Ганса хүбүүтэй шабгансаб даа. Тэрэмнишье гэртээ һуудаггүй, МТС-тэ сагаа барадаг юм. Хүбүүмни танай эсэгэтнай болохоһоо абан наһатай. Энэ жэлдэ табин хоёртой болоо,—гэжэ хүгшөөдэй харюусаад, ондоо асуудал табихыемни хүлеэншьегүй, саашань өөрөө ехэ шударгыгаар хөөрэнэ:—Амаралтын үдэр хүбүүмни намдаа мотоциклдээр гүйлгэжэ ерээд, хоноод, хэрэгтэй юумыемни асаржа үгөөд, бусадаг юм даа. Намда юуншье ехэ эдеэн хэрэгтэй хаб даа... Ногоон сай, саламаад, хэхэ талхан хоёроор таһалдаагүйл һаа, намда хүрөөд үлөө гүбэ... Тэсд тиигэжэ һанахагүй, хүбүүмни ходол намдаа һанаагаа зободог, энэ тэрэ юумэнь дутана дундадана аа гү гэжэл айдаг юм. Бүхэли һара соо сайгаа шанаха түлеэсмни хахалжархёод бусадаг гээшэ...

—Ашанартнай олон гү?

—Ашанар байха даа... Хүбүүн басаган хоёр ашанартайб... Хоюулан городой ехын һургуулида... Хүбүү бэрээ үгылһэнһөө үлүүгээр тэдэ хоёроо үнылдэг, һанадаг хүгшэнби... Тэдэ хоёрни намдаа баһал голгүй мээхэй... Миниингээ хада гэртээ харишоо һаа, газар мүргэшэхэ баарһад даа..,

— Ашанартнай ха даа тандаа мээхэйрэнгүй яаха һэм даа... Юун гайхал байхаб. Мэдээ ороһоо хойшо танаа урдаа харажал хүн болоһон хоёр байгаа гүбэ даа. Аша үринэрынь хүгшэн түрэлхидтөө дуратай мээхэй байхадаа ехэл һайн гээшэл даа,—гэжэ саадаяа урмашуулбаб.

—Хүбүүмнишье, бэримнишье, ашанарнишье намһаа байха бусадта, танниһан таняагүйшье зондо ехэл һайнаар хандадаг юм... Хүн бүхэн минии аша үринэрые магтадаг байха... Би һайрхажашье хэлэнэгүйб... Хүбүүн бэримни, ашанарнишье хүндэ нэгэ зааханшье муу юумэ хээгүй, гансашье хазагай харша үгэ хэлээлгүй зон байха.

Салбуур хүнгэн хүдэлэсэтэй бишыхан хүгшэн аша үринэр тухай хэлэхэдээ тон ондоо болож о хубилшоод, ехэл баярлажа, доторһоо хуби золой ульһаар гэрэлтэжэ байһан мэтэ харагдаба. Нюдэдынь оөрөө энеэбхилжэ, арба хори наһаар гэб гэнтэ залуу болошоһондол адли байба. Зүб лэ даа. Арбан хүбүүдые түрэжэ, арбуулайень тэнжээһэн эхэ гээшэ урин налархай үгэнүүдээ, энхэрүү зүрхэнэйнгөө ульһа дулаае, эхэ хүнэй хайрлал дурые арбан хуби табижа, бултандань аб адляар хубаажа хуулитай ха юм. Хэрбээ гансахан хүбүүтэй һаань, хамаг дурлал хайрлалынь ганса хүбүүндэнь сүм хүртэхэ жэшээтэй. Зүб лэ даа. Хэрбээ эхэ эсэгэнэрэй олон үхибүүтэй һаань, ехэ хүбүүниинь тэрээнһээ нэгэ бага һайнаар, ехэ басаганиинь бага басаганһаань үлэ мэдэг сэсэнээр һанагдажал байдаг ха юм. Нэгэ хүбүүндэмни хуби заяан һайн һайхан абари зан үршөөгөө, нүгөөдэдэмни ниираг солбон бар хүсэ хайрлаа, үшөө нүгөөдэдэмни сүлдэрхэй хурдан оюун бэлиг түхөөгөө гэхэ мэтээр эхэ эсэгэнь шэбшэжэ һууха. Дүрбэдэхи хүбүүмни бусадһаа балай ехэ үлүүшье, дутуушье бэшэ, хара бэеэ хаагаад лэ ябадаг хүбүүн гэжэ хайрлаха юм. Ганса хүбүүн хадаа эхэ эсэгэдээ сэсэн бэрхээр, хүнүүдтэ байдаг али бүхы ашата һайхан абари зангай дээжые бултыень абажа гараһандал һанагдажа байдаг гээшэл. Энээндэ гайхал байхагүй.

Хүбүүн тухайдаа хөөрэжэ байхадаа, намһаа нюдөө холодуулангүй гэтээд һууба. «Хэлэһэн үгыемни һонирхожо шагнана ха гү, али үгы гү? Энэ хүбүүн үгэдэмни нээрээһээ этигэнэ гү, хүбүүемни уран бэрхэ сэхэ сэбэр хүн гэжэ мэдэнэ гээшэ гү?» гэжэ һанаад, нам тээшэ шэртэнэ ха. Тээд минии болгоомжотойгоор шагнажа һуухые харахадаа, хүгшөөдэй тон ехээр сэдьхэлээ ханажа, баясан анхарна янзатай. Тиигэжэ урмашангүй яаха юм! Гэнэ болежо гэртэнь орошоһон танигдаагүй хүн хэлэһэн үгэ бүхэндэнь этигэжэ, хүгшэнэй аша үринэрэй һайн зон байһанда өөртэнь адли баясажа байха ха юм!.. Хүбүүгээ магтажа дүүргээд, Норжимо хүгшэн бэриие магтажа эхилнэ. Бэриингээ тухай хэлэжэ нилээд удаахан һууһанайнь удаа хоёр ашанар тухайдаа хөөрэхэ дураниинь хүрэнэ. Эсэсэй һуулдэ дахяад Жалсан хүбүүн тухайдаа хөөрэжэ ороно. Айлшамнай унтаха амархаяа һанажа байна гү гэжэ бодолсохоёошье мартажархёо янзатай, тэзд яахаб даа. Ямар эхэ эсэгэ үри хүбүү-

(Түгэсхэлынь 4-дэхи нюурта)

Талын аадар

(Түгэсхэл. Эхиниинь 3-дахи нюурта)

...лэйнгээ һайн һайхан зангые магтан хөөрэжэ хашараа юм? Хэн түрэлхид аша уриингөө ашата хэрэгые тооложо захадань гараа юм?

— Хүбүүнэйнгээ һаяхан хори хүрэжэ ябахада, ямар хэмэршье бэри дайралдашагша ааб даа гэжэ үбгэн бидэ хоёр хөөрэлдэжэ һуугша һэмди. Зан муутай, юумэ хүүмэ хэхэдээ шадабаригүй бэри дайралдашуужа даа гэжэ айдаг байгаабди. Теэд манай аза талаан болоожо, бурхандал адли һайхан басаган тодоршоһон юм! Гэртэнь ороо һаатнай минии таниие тугаар мүшхэһэндэл адляар мүшхэхэ доброосолхогүй. Таниһан таняашьсгүй хүндэ түрэһэн эгэшэдэнь адли байдаг. Хөөрэлдөөд даа, мэдээгүйень ойлгуулаад даа, байһан юумээрээ хүндэлөөд лэ гаргажа байха юм. Тиимэл бэритэй айлайхибди даа!

—Норжимо абгай, та юундэ тэдэнээрээ суг хамта һуунагүйбта?

—Зундаа эндээ һуугаад, намартаа тэдэнээрээ үбэлжэхэсэ ошодог хүм даа. Шууяанһаа холо, хүхэ ногоон зүлгэ дээрэ эндээ зуһахада намда хабатай һайн юм. Наһаараа һууһан газарни МТС дээрэ бэшэ, эндэ, энэ нугада ха юм даа.

Ходол гансаараа байдаг хүн буса хүнэй гэнтэ орожо ерэһэндэ олзуурхажа, хамагаа хөөрэхэ дуратай байдаг. Тиимэһээ Норжимо хүгшэн һанаһан байһанаа бултыень шабхажа оробо. Би столойнь ойро һуунаб. Гэрэй эзэн эхэнэр пеэшэнэйнгээ үүдэндэ һуугаад, галдаа жэжэхэн түлеэ байд гээд лэ хаяна. Гэрээ дулаасуулхала галаа хүндэнэгүй, харин ганса заахан лампань бүрүүл байжа, гэр соогоо үлүү гэрэлтэй һаруул болгохоёо түлеэ нэмэнэ. Гэр соонь таһалга байхагүй, ханха зайдан. Гэрэйнь дунда һомон пеэшэн. Баруун хойто булангдань гунгарбаатай бурхан тэбхын харлана. Зүүн хойто булангдань набтархан модон орон.:.

—Харгыда ябажа эсэнхэй бээт. Унтари заһажа үгэхэмни гү?

Баруун таладань модон орон. Жалсан хүбүүниинь гү, али бэринь ерэхэдээ тэндэ унтадаг байгаал бээзэ даа.

—Та аадарта сохюулаат. Тэрээнһээ болоожо үбшэлөөгүй һаатнай һайн юм һэн. «Хээрын бороодо норохоодо, заримдаа, зунайшье сагта аюултай байдаг»,—гэжэ хүгшөөдэй унтари заһан бүмбэржэ байхадаа дуугарна.

—Норжимо абгай, һанаагаа бү зобогты. Зунай аадар лягаадхиха һэм,—гэбэб.

— Залуу хүбүүн, тиигэжэ бү хэлэгты... Заримдаа зунай аадарта үбэлэй хүйтэнһөө аюултай байжа болодог. Хүн бүхэнэй бэе ондо ондоо ааб даа. Али зарим зунай бороо тусгаар байгша гү.

Норжимо хүгшэн унтари заһажа дүүргээд байхадаа, пеэшэнэйнгээ ойро һуугаад хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ:

— Үни болоо даа тэрэ гэһээр, Жалсан хүбүүмни оройдоол таба—зургаатай ябаа.:. Зунай саг һэн. Эдынэйл үе һэн бээзэ даа. Үхибүүдые дахажа хүбүүмни горхондо гүйжэ ошоо бэлэй. Эндэһээ хоёр модо тухай болохо тэрэ зүүн голдо ошожо наадаһан юм. Хүүргэ дээгүүр машинаараа хүндэлэн гараад ерэһэн байхат. Тэндэ уһа намаг оймоожо наадажа байтараа үхибүүд түргэн аадарта сохюулһан байгаа. Тугаар үдэрэйхидэл, гэнтэ һалхилаад хүйтэн уһатайгаар аадарлаһан юм. Бидэ ехэл айжа хүбүүгээ бэдэрээд гүйлдөө һэмди. Ехээр норожо, налаг набтаһан болошоһон үхибүүд гэртээ гүйлдэжэ ерэбэ гээшэ. Дараһан зүдэрһэн, айһан һүрдэһэн гээшэнь яаха аргагүй. Шүдэниинь хабжаганажа байба. Гэртээ ороходонь дулаахан хонин хүнжэл соо орёогоод, халуун һү уулгабабди. Хоёр гурба балгаад, һү уужа үгэбэтүй. Үйлахаһаа бэшэ юумэ үгы... Бэень гэнтэ дагжа һүрөөд хабжаганатараа даараа һэн. Гэнтэ халуудаад, дэмырээд, хүнжэлөө сэлеэ бэлэй. Нюурынь уб улаан. Үбгэн бидэ хоёр юу хэхэ лахаяашье, хайшаа ошохо, хэндэ дуулгахаяашье. мэдэжэ ядашоод, хүл табишоо һэмди... Айһан эшэһэн гээшэмнай. Теэд хүбүүмнай бэеһээ холо манаа табинагүй. Үни болоо даа, тэрэ гэһээр дүшэн таба-зургаан жэл болоол ха. Дүшэн долоо—найманшье жэл болоһон байжа болохо. Үбгэн бидэ хоёр балай юумэшье мэдэхэгүй, залуунууд байгаа ха юмбибди даа. Жалсан түрүүшымнай хүбүүн байжа, бидэнэр үхибүүн үбдэжэ нигэжэ айлгаха юм гэжэ мэдэхэшьегүй байгаабди. Тэрээнһээ урда хойношье үбдэжэ айлгаагүй, элүүр энхэ үхибүүн байгаа. Тиигэшоод лэ мэгдэжэ тэбдэжэ, орохо нүхэеэ олоожо ядашоод байтарнай нохойн хусаха абяан дуулдаад, гэрэймнай үүдэндэ тэргэтэй хүнүүд хүрэжэ ерэбэ. Танигдаагүй хоёр ородууд орожо ерээд, хонолго һураба. Тэсэд бидэнэр үхибүүгээ үбэдхөөһэн туладаа, хонолгошониие һанаха сүлөөгүй байгаабди... Таниие һанахаар бэшэбди, хүбүүмнай үбдэшэнхэй гэжэ үбгэмни сэхэ хэлэбэ. Ондоо айлда ошожо хоногты гээд хаюусажархёо һэн. Наһаар залуушаг, һахалаа ургашаһан, туранхай нюур шарайтай ородынь гэдэргээ гаража, тэргэ дээрэһээ бороодо норошоһон арһан сүүмхэеэ асарһаар ехэ яаража дэгэлээ тайлаба. Тиигээд гараа угаажа, сэбэр аршуулаар аршаад хургаяа пеэшэндэ бага хүлшөөжэ дулаасуулаад, Жалсан хүбүүнэймнай гарай сарбууе, эгээ энэ багтань иихэлээд барижа үзэбэ. Һудалайнь сохисые шагнажа түр зуура һууба. Тиигээд арһан сүүмхэ сооһоо мүнөөнэй докторнуудай үбшэнтэниие шагнадаг хоолой гаргаад, хүбүүемнай шагнаба. Сүүмхэһээ шэлтэй юумэ гаргажа хүбэндэ халдахаагаад, хүбүүнэймнай нюсэгэн бэеые ара эбэргүй аршажа оробо. Үбгэн бидэ хоёр туһалалсаабди. Үшөөшье юу хээ һэм, үни болоод мартатдаа ха юм даа... Зүүгээр хадхахыень хараад, ехээр айһанаа мартагшагүйб. Үхибүүн амитан ябаа ха юмбиб даа. Арбаад гаратай хүн юу мэдэхэб даа.

Тэрэ докторнай өөрөө наһаар залуушаг янзатайшье һаа, харгыда ябажа һахалаа ургашаһан дээрэһээ ехэл зүдэрүүгээр харагдаа һэн. Бэеэр туранхай, марягүй хүн һэн. Сагаан пулаадаар хүзүүгээ боонхой. Нюдэндөө заахан шэлтэй һэн. Хара пальтогоо тайлажа, пеэшэнэй тэндэ үлгэһэниинь хатажа, уурал һаарал бааян байгаа бэлэй. Шляпа малгайень гартаа абажа хатаахадамни, уһа зуушаһан ехэл хүндөөр һанагдаа һэн даа... «Хүбүүмнай ямар үбшөөр үбдэшөө гээшэб, яаха ёһотойб»,—гэжэ һураншьегүй байһан газартаа байшоо һэмди. Хүбүүемнай айлшан доктор һахижа нилээд удаахан һуугаа бэлэй. Тиигээд хүбүүнэймнай байн сүлөө забдатай болоожо үлэ мэдэе миһэлзэн энеэхэдэ, айлшамнай оронһоонь холо болоо һэн. Докторнай өөрөө аадарта сохюулжа ерээ, өөрыень дулаасуулха, халуун юумэ уулгаха яахаяа угтаһаа мартажархиһан байгаабди. Тиимэл урагууд байһан байгаабди даа. Тиигээд хүбүүнэйнгээ хэбтэмгэшээ аман соогоо гунгэнэдэг, наададаг болоходо гэнтэ мэдээ ороһондол хүл табилдажа, хэхэ бариха юумэеэ олоожо ядажа, доктороо хаана яана һуулгахаяа һанажа ядан оодоролдоо һэмди. Тэрэ хөөрхы докторнай харгыдаа өөрөө хэжэгтэжэ ябаһан аад, хүйтэн аадарта сохюулжа, буришье һэдэрһэн байгаа гү, байн ханяахань бури түргэдөөд, абажа ябаһан талхан эмээ бусалһан уһанда даруулжа уугаа һэн.

—Тэрэ доктор хаанаһаа ябаһан байгааб тэсэд? Яагаа бэрхэ танай талаан болоо гээшэб?

—Тиигээл дөө, тиигээ. Хаанаһаашье ябаһыень бү мэдэе, ехэл холоһоо ябаһан хүн байгаа һэн. Хаанаһаа ябаһанаа өөрөө хэлээл һааб даа. Теэд тэрэ нютагайнь нэрэ манай шэхэндэ ехэ орёо байжа, дуулаһан сасуугаа мартаал һэн бээзэбди. Түрэлхидтөө, эхэ эсэгэдээ ошохоёо ябаа гээшэ һэн гү, албан хэрэгээрээ ябаа гээшэ һэн гү, һананагүйб. Үшөөл ошохо харгынь холо байһан байгаа.

Хүбүүмнай дулаан юумээр орёолгоһондоо, аргалуулжа эдэгэһэндээ ехээр халуудашоо. Хүбсаһаяа һэхэжэ һалхи абахаһаань айгаад, үбгэн бидэ хоёр ээлжээгээр һахижа хонообди. Абажа ябаһан юумэнь нороһон байжа, докторнай түрүүшээр хүбсаһаяа, саарһа номоо, бэшэг ташагаа пеэшэнэй ойро хатаагаа. Тиигээд юумэеэ хатаажа сүлөө ороходоошье докторнай унтажа амаржа шадабагүй. Ходол сээжэнь хэршэгэнэжэ, ханяагаад лэ хабхагтай шэл соо нёлбожо, бүхэли һүниеэ бараа бэлэй даа.

Норжимо абгай түр зуура дуугай болобо.

— Ехэл уйдхартай гү, али бодолгото болоһон нюдэтэй доктор һэн. Али эхэ эсэгэнь үбшэлөөд, гэрээд үгыень дуулахаяа ошожо ябаашье юм гү даа гэжэ тиихэдэ һанаа һэм. Үбгэмни баһал тиигэжэ һанаһан байгаа һэн. Тиигэжэ бүхэли һүни унтангүй шахуу хонообди. Гансал хүбүүмнай хэзээнэйхиһээшье бүхөөр унташоо бэлэй.

— Хаһа саг дээрэ доктор ерэжэ заяагүй юумэ болоо. Тэрэгүй һаа Жалсан хүбүүнтнай һайсал сошоохо байгаа!

— Юу сошоогоод болихо һэм, манаа үнэшэрөөжэ газар мүргүүлхэл байгаа гүбэ. Тиихэдэ, тэрэ үдэр зургаа-долоон үхибүүд горхондо ошожо аадарта сохюулһан юм. Тиигээд манай Жалсан үшөө нэгэ хүбүүнээр үбдэшэһэн байгаа. Тэрэ хүбүүнэй нэрэ хэншье һэм, мартааб. Энэл Молонтоной аймагай үхибүүн һэн. Тэдэшни манайда докторой бууһые мэдээгүй байжа, морёо тэргэлээд, хүбүүгээ дулаанаар орёогоод дасан абаашахаяа мордоһон байгаа. Дасан эндэһээ холо ха юм даа. Хайран тэрэ үхибүүниинь дасанаа хүрэнгүй харгыдаа гээгдэшэһэн байгаа. Һан һуушаһан юумэнүүд үхэһэн үхибүүгээ шарэнхэй үглөөгүүр болоожо байхада бусаа бэлэй.

— Тиигээд доктортнай мордоо гү даа?

— Манайда байха һэн гү даа? Баһал яарал шухала хэрэгээр ябаһан хүн байгаа гүбэ даа. Үшөө нэгэ хоныт, үнжыт гэжэ ехэл гуйгаабди, хоноогүй һэн даа. Яаралтай байжа морёо тэргэлүүлээ... Үбгэмни морипень уһалжа, эдеэлүүлжэ, улаашандань туһалаа. Буусын үбһэ сабшажа тэргэдэнь дэбдижэ үгөө һэн... Харгыда зөөлэн ябахын хараа һааб даа. Тэргыень дабирхайдаад, үшөө кадушка соонь халитар дабирхай хэжэ үгөө һэн. Би доктортоо түйсэ дүүрэн тоһо хэжэ үгөөб. Абахаяа арсаа һэн. Үгы, өөрынгөө бишыхан амһарта соо хэды халбага тоһо хэжэ абаа гээшэ һэн ха. Ехэ амһарта соо хөөрэһэн халуун һү хэжэ үгэхэдэмни, мүнгэ түлэхэеэ забдаа бэлэй. Тиигээд сай уужа байхадань дулаан оймһон, ехэ түйсэтэй тоһон хоёроо тэргэ дээрэнь хээд, даб дээрэ харахаар бэшээр үбһөөр бүглөө һэм. Хараа һаа түлөөһэгүйгөөр абахаяа арсаха доктор һэн. Тэрэ тоһомни оймһотоёо улаашанайнь олзо болоо һэн гү, мүнөөшье болотор мэдэгшэгүйб.

— Тиигээд лэ үдэшэбэ гүт?

— Мори тэргын бэлэн болоод байхада хүбүүемнай үшөө нэгэ удаа үзөөд, һайн болоош гэжэ баясан хэлээд, мүрыень альгадаад абаа бэлэй. Тиигээд тэрэ доктор хүбүүнэймнай обог нэрыень, наһыень заахан дэбтэр соо тэмдэглээ һэн. Үни холын танил зон байһандал доктортоёо хахасажа ядажа табяа һэмди. Түрүүн бууходань хонолго табяагүйдөө ехэ аягүй болоожо эпихэбтэр байгаа һэн. Тэрээнһээ хойшо хэндэшье һаань харгын хүндэ хонолго арсахаяа болёо һэмди. Тиигээд доктор айлшанайнгаа мордоһоор дүрбэ-таба хоноод байхада гээшэ һэн гү, гэнтэ мартаад орхоһон нэгэ номыень олоо һэмди. Хатааһаниинь пеэшэнэй хирпиисын саагуур унашаһан байгаа. Теэд яаха хээхэеэшье мэдээгүйбди. Табан хоног соо заха хизааргүй холо ошоһон хүниие намнажа хаанаһаа хүсэхэбши? Хожомоо өөрөөшье орожо ерэхэ юм аалам, үгышье һаа хүнөөр захижашье болохо юумэ аалам гээд, мартаһан тэрэ номыень нарин хадагалаад лэ байгаабди. Теэд һураг гэжэ байхагүй, мүнөөхи номынь манайдаа үлөө һэн даа. Би тэрэ номыень гунгарбайгаингаа ойро, бурханайнгаа номуудаар сугтань хадагалжа байгааб. Хүндэ үгэхэһөө байха, бусадай гарташье барюулхаяа айгшаб.

— Тэрэ номтнай мүнөөшье танайдаа юм гү?

— Минии амиды мэндэ һууһан сагта хайшаа ошохо юм? Минии хада гэртээ харихада, Жалсан хүбүүмни тэрэ номоо хадагалжа ябаха. Хожомоо эсэгыгээ һуулдэ хоёр үхибүүдынь абажа ябанаабза. Эсэгымнай зааханда амииень абарһан докторой ном гэжэ хэлэхэ байхал.

Норжимо хүгшэн бурхан тээшээ ошожо нэгэ хэдыхэн болоод бусахадаа, торгон пулаадта орёогоотой нимгэхэн ном асарба. Зөөлэхэн хүхэ саарһан гадартай, олон жэлдэ хадагалагдажа, шаралшаһан ном байба. Халиһан дээрэнь, хуудаһануудтань үни холын тэрэ аадарта ороһонойнь хара эреэн сараа угалзатажа үзэгдэнэ. Хүнэй зүрхэн болоод, гар хүлэй араг яһануудай зурагай байһан дээрэһээ бодоходо, медицинскэ ном гэжэ мэдэбэб. Энэ номой бэшэгдэһэн хари хэлэ мэдэхэгүй байһандаа бүтүү халаглабаб.

— Эндэ, булангдань, ажаглажа хараа һаатнай, манай хүбүүе абарһан тэрэ докторой обог нэрэ байха. Эндэхэнэ,—гэжэ хүгшэн хургаараа номой хоёрдохи хуудаһанай буланда заагаад бүрүүлхэн галтай лампаяа намда бүри ойрохон болгобо.

Би лампа тээшэ тонгойн дүтэлбэб. Шарабтар хуудаһанай дээдэ буланда баларшаһан бүрүүл үзэгүүд нээрээһээшье байба. Үзэгүүдынь ехэ будэхи, тэрэ үдэрэй аадарай уһанда угаагдаа юм гү, али уһабхи бэхээр бэшэгдэһэн байгаа юм гү. Лампын галай саада талада барижа уншабаб. Тэндэ: «А. Чехов» гэжэ бэшээтэй байгаа һэн.

Саада хүгшэмни үшөөшье нэгэ юумэ хэлэхэдэл гээ һэн. Теэд юушье хэлэһыень обёороогүйб. Хоёр нюдэнһөөмни нёлбоһон мэлмэрээд, хүгшэнэй ойро уйлахань аягүй болоожо, баруун урдахи булан тээшэ, намда бэлдэгдэһэн тэрэ унтари тээшэ ошоо һэм. Хоёр нюдэнһөөмни нёлбоһод бариггдангүй субахажа байба. Залуу шииираг эрэ хүн байгаад, иимэ үрзэгэр заахан шабгансын ойро уйлажа һууханъ аягүй бэшэ аал?

Тиихэдэ хүбүүень абарһан гайхамшаг һайхан сэдьхэлтэй тэрэ доктор тухайдаа энэ хүгшэнэй дүшөөд—табяад жэлдэ һанажа һуугаашань сэдьхэл уяраама байгаа һэн. Хүзүүнэйнь сагаан пулаад, бороогой уһа нэбтэржэ хүндэ болоһон хара шляпа малгайень, арһан сүүмхыень, хатахадаа уурал бааяжа байһан хара пальтотойнь сүм бүлтыень һанана ха юм. Уйдхар бодолгодо хатаһаншуугаар харагдаһан нюдыень, һахал ама ургажа зүдэршэһэн шарайень мүнөөшье элитэ һанажа байһаниинь юутэб? Ханяажа хоноһон, һунингдөө зобоһон тэрэшье ушар саг жэлэй үнгэрхэ тудам холодон мартагдаагүй. Мүнөө минии унтахаяа байһан эгээл энээхэн буланда тэды олон жэлэй саана Антон Павлович Чехов нэгэ удаа зали абан дууража, тиигэн байтараа ханяадандаа ядалсан һэргэгшэжэ хэбтэһэн байжашье болохол... Теэд лэ энэ хүгшэн эндэ минии хоноһые хэр удаан-саг соо һанахаб даа? Һайл һаа хоёр-гурба хонохоодо, минии хоноһые сүм мартажархихал гүбэ даа.

Юундэшьеб намда гомодолтой шэнги болоо һэн.

— Норжимо абгай, тиихэдэ танай Жалсан хүбүүе абарааша тэрэ доктортнай ородой агуухэ уран зохёолшо байһан байгаал даа. Тиихэдэ энээгээр шэрүүлжэ Сахалин ошоһон байгаа,—гэжэ дуугарбаб.

— Һуулдэ даа, Совет гүрэнэй тогтоһон хойно намда олон хүн тиигэжэ хэлэгшэ... Би өөрөө ном бэшэг мэдэхэгүй ха юмбиб даа, мэдэхэ зоной хэлэһэн үгэдэ этигээд лэ минииихи дүүрээ ха юм даа. Нэгэ басаган багша тэрэ докторой портредыень асаржа харуулаа һэн. Би доктороо таняагүй һэм. Али муу портрет байһан байгаа һэн гү, али саг үнгэржэ ухаамни балар бүтлүү болоожо мартажа тойргошоһон байгаа гүб. Нюдэнэйнь заахан шэл харахадаа абаһаар таняаб. Доошоо һанжаһан ооһортой шэлтэй һэн. Манайда ерээшэ тэрэ доктор хубхин сагаан нюуртай, туранхай, үнгэгдэшэһэн хубсаһатай, ехэл зүдэрүү хүн һэн. Портрет дээрэ харахада тон ондоо, гоё хубсаһатай, һэргэг залуу, ехэл сэбэр хүн һуугаа бэлэй. Нюдэнэйнь харасашье ондоо байхадал гээ һэн. Магад гэртээ тиимэ аад, харгыда ехээр зүдэршэһэн байгаа гү, али залуугайнь портрет байжа болоо юм гү?

Али бүхы хүнүүдэй үйлэ хуби тухайда би тэрэ үдэшэ орой һүни болотор бодоожо хэбтээ һэм. Газар дэлхэй дээрэ түрэһэн хүнүүдэй наһанайнь хэрэг ажал, зам ябадал тухай баһал шэбшэжэ үзөөб. Зүб лэ даа, зарим нэгэ хүнүүд байдалай хүндэ бэрхэшээлые тоошьегүй, олониитын хэрэг үйлын түлөө шармайн тэмсэнэ гээшэ. Тиихэдэнь нүгөө заримашуул гансахан лэ өөрынгөө хубиин хэрэгэй хойноһоо оодоргоһоор охор заахан наһаяа үнгэргэнэ бшуу.

Гүрэнэй 3 процентын урьһаламжын 69-дэхи тираж

Гүрэнэй гурбан процентын шүүбэритэ урьһаламжын 69-дэхи тиражаар шүүбэридэ тудаһан биледүүдые нөөсэлгын кассанууд абажа эхилээ. Энэ үе соо нөөсэлгын кассанууд олон зуу мянган түхэригэй шүүбэри түлөө.

Олон хүнүүдтэ ехэ шүүбэри тудаһан байна. Хориин аймагай «Дружба» колхозой гэшүүн хэдэн жэлэй саада тээ худалдажа абаһан биледэйнгээ нэгээр ехэ мүнгэ шүүбэ. Тэрээнэй нэгэ облигаци (027343-дахи номер) 5 мянган түхэригтэ тудаа.

Улан-Удэ городой пенсионер 1949 ондо гүрэнэй 3 процентын облигаци худалдажа абаад, нөөсэлгын кассада хадагалһан юм. Нүхэр Алексеев тэдэ облигацинуудаараа энэ жэл хоёр дахин шүүгээ. Түрүүн шүүхэдээ мянган түхэриг, хоёрдохёо шүүхэдээ 5 мянган түхэриг абаа.

Нүхэр Алексеев иигэжэ шүүһэнэйнгээ удаа үшөө ехэ облигаци худалдажа абаа. Иимэрхүү жэшээнүүдые тоолохо болоо һаа, нилээд олон. Республикымнай ажалшад гүрэнэй 3 процентын шүүбэритэ урьһаламжые улам олоор худалдан абадаг болоожо байна. 1958 оной туршада республикын кассанууд дурсагдаһан облигацинуудые 5 миллион 720 мянган түхэригтэ худалдаа. Энэ жэлэй 5 һарын турша соо 3 миллион 400 мянга шахуу түхэригэй облигаци худалдагдаба.

Гүрэнэй 3 процентын облигациин 69-дэхи тиражда тудаһан биледүүдээр мүнгэн түлэгдэжэ үргэлжэлһөөр.

Х. Марков.

„Локомотивайхид" айлшадтаа шүүгдээ

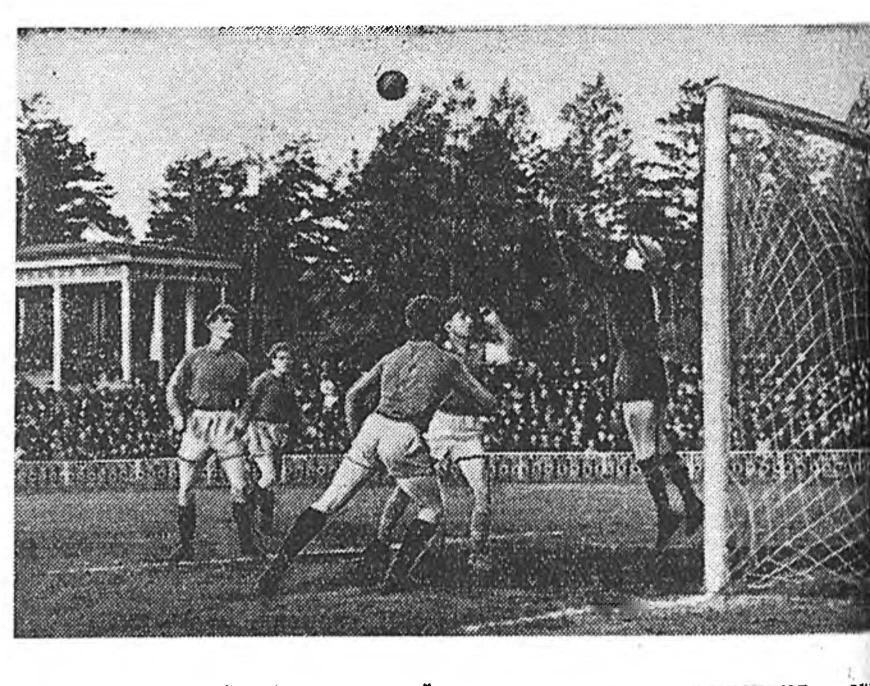

«Б» классай футболистнуудай дунда СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэжэ байһан мүрысөөндэ Сибириин футболистнууд хүсэ шадалаа үзэлсэһөөр үнинэй.

Уржадэр, июниин 12-то республикын 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадиондо хүн зон олоороо сугларжа, Красноярскын «Локомотив» Улан-Удын «Локомотив» командануудай наадахые хараһан байна. Мүрысөөнэй эхилһэнэй удаа 10 минутын үнгэрөөд байхада Улан-Удын «Локомотив» командынхидай нэгэн өөһэдынгөө воротагай дэргэдэ бүмбэгэ гараараа сохижо ялада ороо. Тиихэдэнь красноярскынхид ялын бүмбэгэ сохижо, 1:0 гэһэн тоотой болоо. Удаань хоёр командынхид нэгэ нэгэ бүмбэгэ сохижо нааданай түрүүшын хахадта 2:1 гэһэн тоотой болоо.

Нааданай хоёрдохи хахадта бэе бэеынгээ ворота руу нэгэниинье бүмбэгэ оруулжа шадаагүй. Зүгөөр энэ мүрысөөе судья Грабарь ехэ муугаар, заримдаа шал буруугаар сүүдлээ.

Л. Хайдуров.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Красноярскын, Улан-Удын «Локомотив» командануудай мүрысөөн харуулагдана.

Фотонь авторай.

Хилын саанаһаа

Женевэдэ болоожо байһан гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй зүблөөн

Женевэдэхи зүблөөнэй мүнөөдэрэй заседани дээрэ түрүүлэгшээр С. Ллойд һууба. Июниин 10-да советскэ делегациин оруулһан Баруун Берлин, ниитэ Германиин комитет тухай асуудалаар Советскэ правительствын шэнэ дурадхалнуудые зүбшэн хэлсэлгэ болоо.

Баруун оронуудай түлөөлэгшэд үгэ хэлэхэдээ, советскэ шэнэ дурадхалнуудые буруушаажа, Баруун Берлиндэ эзэмдэлгын гуримые саашадань үлөөхэ гэһэн оролдолго гаргаба.

Советскэ делегациие толгойлогшо А. А. Громыко үгэ хэлэжэ, баруун оронуудай түлөөлэгшэдэй хэлэһэн үгые элишэлэн тодорхойлоо.

Баруун Берлиндэ эзэмдэлгын гуримые мүнхэжүүлхэ гэһэн баруун гүрэнүүдэй һэдэлгэ бүтэхэгүй хэрэг гээшэ, иимэ зорилго хараалһан документ доро Советскэ Союз гараа табихагүй гэжэ А. А. Громыко мэдүүлбэ.

Бодото байдалые баримталһан хэлсээнүүдые түйлахын түлөө Советскэ Союз оролдожо байна. Теэд энэ зорилгые дүүргэхэ ябадал гансашье СССР-һээ дулдыдаха бэшэ, харин зүблөөндэ хабаадажа байһан бусад оронуудай түлөөлэгшэдһөө дулдыдаха байна гэжэ А. А. Громыко онсолон тэмдэглэбэ.

Чилиин коммунистическэ, социалистическэ партинуудай хамтын мэдүүлгэ

БУЭНОС-АЙРЕС, июниин 12. (ТАСС). Чилиин коммунистическэ, социалистическэ партинуудай хамтын мэдүүлгэ хэблэлдэ толилогдобо. Хоёр партинуудай хүтэлбэрилэгшэд һанамжануудаа андалдан абалсаад, иимэ тобшолол хэнэ: «Арадай хүдэлөөнэй фронтын нэгэдэлые бэхижүүлгэ Чилиин ажалшадай гол зорилго болоно гэжэ хоёр партинууд батална». Арадай хүдэлөөнэй фронтын урда байһан зорилгые бэелүүлхын түлөө суг хамта тэмсэхэ байһанаа хоёр парти дахин мэдүүлнэ. Хоёр партиин хоорондо байһан арсалдаан хамтын тэмсэлээр шиидхэгдэхэ ёһотой гэжэ мэдүүлгэ соо тэмдэглэгдэнэ. Арадай хүдэлөөнэй фронтдо ородог партинууд нягта нэгэдэлтэй байхые оролдохо ёһотой.

Хоёр парти антиимпериалистическэ, антифеодальна тэмсэл хэнэ гэжэ тэдэнэр мэдүүлбэ.

Чилиин правительство өөрын мэдэлтэй гадаадын политика ябуулха, дэлхэйн бүхы оронуудтай дипломатическа, худалдаа наймаанай харилсаа байгуулха ёһотой гэжэ хоёр парти мэдүүлнэ.

Баруун Германиин бундестагта арсалдаатай болонхой

БОНН, июниин 12. **(ТАСС-эй корр.).** Баруун Германиин бундестагта ФРГ-гэй 1959 оной бюджет тухай хуулиие гурбадахяа зүбшэн хэлсэжэ эхилбэ. Үгэ хэлэлгэн бюджедэй статьянууд тушаа бэшэ, харин ФРГ-гэй президентын тушаалһаа Аденауэрэй арсаһантай дашарамдуулан орон дотор тохёолдоһон байдал тушаа болобо.

Президентын тушаалһаа Аденауэрэй арсаһан ушар ХДС/ХСС гэжэ хүтэлбэрилхы партиин депутадуудай дунда, мүн бусад тушаалта хүнүүдэй дунда арсалдаа һүжэрөөһэн байна. СДПГ-гэй «Социал-демократишер прессединст» гэжэ пресс-бюллетень бундестагта «шанга туалдаан болохо юм» гэжэ урид хэлэһэн байгаа.

Бундестагай заседани дээрэ СДПГ-гэй түрүүлэгшэ Олленхауэр үгэ хэлэхэ зуураа, Аденауэрые шангаар шүүмжэлээ. ФРГ-гэй президентые һунгаха бэлэдхэлэй ябажа байхада, Аденауэрэй энэ тушаалһаа арсаһан ушар «Демократическа ёһо гуримай үндэһэ һуурииие эбдэһэн ябадал болоно гэжэ тэрэ онсолон тэмдэглээ. Бодото дээрээ Федеративна Республикын демократическа ёһо гуримда мүнөө хүн этигэхэеэ болинхой. Аденауэр энэ тушаалһаа юундэ арсааб гэхэлдэ, өөрынгөө гараһаа засаг түрэ алдахаяа айна.

«Аденауэрэй ябуулдаг политикын саг үе эсэстээ хүрөө» гэжэ Олленхауэр онсо тэмдэглэбэ. «Аденауэрые канцлерай тушаалда үлөөхэ гү?»—гэһэн асуудалда арад зон «үгы» гэһэн харюу үгэхэ.

Аденауэрые хамгаалжа, бундестагтахи ХДС/ХСС-эй фракциин түрүүлэгшэ Кроне үгэ хэлээ. ФРГ-гэй политикые урдань байһан хүнүүд саашадаашье ябуулха юм, гэжэ тэрэ онсолон тэмдэглээ.

Тэрэнэй һүүлээр үгэ абаһан Аденауэр канцлерай тушаалда үлэхэ гэһэн өөрынгөө шиидхэбэриие баримталха гэжэ һэдэбэ.

Ю. Борисов,
Б. Юринов.

Алжиртахи дайн

КАИР, июниин 12. (ТАСС). Алжирай национально-сүлөөрэлгын армиин командованиин мэдээсэһэнэй ёһоор, июниин 1-һээ 7 хүрэтэр Францийн сэрэгэйхидэй 198 хүн алуулаа, 127 хүн шархатаа. Францийн 16 солдат, офицер плендэ абтаа. Алжирай сэрэгэйхид 66 автомашина үгы хээ. Түмэр замай 4 поездые тэһэлээ.

Грецие атомна буу зэбсэгээр хангалгада США бэлэдхэл хэжэ байна

ВАШИНГТОН, июниин 12 (ТАСС). Үсэгэлдэр президент Эйзенхауэр Америка Грециин хоорондохи хэлсээнэй текстые конгресстэ эльгээбэ. Тэрэ хэлсээнэй гол зорилго гэбэл, Грецие атомна буу зэбсэгээр зэбсэгжүүлгэ болоно. Ассошиэйтед Пресс агентствын зааһанай ёһоор, тус хэлсээн атомна буу зэбсэгтэ Грециин сэрэгые һургаха хэмжээнүүдые хараална. Энэ хэлсээн конгрессээр баталагдахагүй, харин түлөөлэгшэдэй палатын гү, али конгрессээр сенадай зүгһөө хорилто хэгдээгүй һаань, 60 хоноод байхада хүсэндөө орохо юм.

США Греци хоёрой энэ хэлсээн Балкан шадар, мүн бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалые хамгаалха хэрэгтэ аюултай байһаниинь мэдээжэ.

Турцида эд бараанай үнэ сэн дээшэлнэ

СТАМБУЛ, июниин 12. (ТАСС). Турцида һүүлэй үдэрнүүдтэ эд бараанай үнэ сэн эрид дээшэлбэ. Нүүрһэнэй үнэ сэн 65 процентээр, почтын, телеграфай, телефоной үнэ сэн 60 процентээр, самолёдой билет—50 процентээр дээшэлбэ. Мүн ороохо тарянай үнэ сэн дээшэлжэ, хилээмэнэй сэн ургахаар хүлеэгдэнэ.

Турциин эрхэтэд хүндэ хүшэр байдалда дахин ороходь гэжэ газетэнүүд бэшэнэ. Хэды ехээр ажаллаашье һаа үнэ сэнгые хүсэхэеэ болёобди, ядуу ажабайдалай бэрхэшээлнүүдһээ гарахаяа болёобди гэжэ ажалшад хэлсэнэ.

Сагай ударил

Мүнөөдэр республика доторнай үүлэтэйшэг байха, Байгал шадарай, мүн урда аймагуудта бага зэргэ бороо орохо. Баруун хойноһоо һулахан һалхин болохо. Байгал шадарай аймагуудта шанга һалхин болохо байна. Улан-Удэ городто 14—16 градус дулаан болохо.

Июниин 15—16-да республика доторнай үүлэтэйшэг байха, зарим газарта ойро зуура сахилгаатай бороо орохо.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, зам редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни—34-05, сельского хозяйства и советского строительства—47-59, промышленности и транспорта, пропаганды, информации—35-14, культуры—24-74, писем и рабселькоров—40-49, отдел переводов, корректорская—35-95, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н01065 Типография Министерства культуры Бурятской АССР Зак. № 4979.